

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Rahvusvaheliste suhete instituut
Rahvusvaheliste suhete ja politoloogia õppetool

Liis Rosenfeldt

**KAASAEGNE RAHVUSLUS:
ISESEISVUSPÜÜDLUSTEST KATALOONIAS
LÄBI RAHVUSLIKU IDENTITEEDI NING
MAJANDUSLIKE KAALUTLUSTE**

Magistritöö

Juhendaja: professor Peeter Mürsepp
Kaasjuhendaja: Eve-Liis Roosmaa

Tallinn 2015

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	7
1.1 Riigid, rahvad ja rahvused.....	7
1.2 Rahvuslik identiteet.....	9
1.3 Rahvuslus	10
1.3.1 Rahvusluse doktriin.....	10
1.3.2 Rahvuslikud liikumised	11
1.3.3 Rahvaste enesemääramisõigus	12
1.4 Vähemusrahvuste rahvuslus ja separatism	13
1.5 Kaasaegne rahvuslus	15
1.6 Rahvuslus ja majanduslikud kaalutlused.....	17
2. KATALAANI RAHVUSLUS JA SEPARATISM	20
2.1 Vähemusrahvuste rahvuslus ja rahvuslik identiteet Euroopas	20
2.2 Hispaania ja selle rahvad.....	23
2.2.1 Ajalooline taust	23
2.2.2 Tänapäevane Hispaania.....	25
2.3 Katalaani identiteet.....	28
2.4 Katalaani rahvuslus	30
2.4.1 Rahvusluse juured	30
2.4.2 Rahvuslus 20. sajandil	31
2.4.3 Rahvuslus tänapäeval	33
2.5 Separatism.....	35
2.6 Majanduslikud aspektid Kataloonia iseseisvuse toetamisel	37
2.6.1 Ebaproportsionaalne fiskaalsüsteem	37
2.6.2 Majanduskriisist poliitilise kriisini	38
2.6.3 Majanduslike aspektide olulisus	42
2.7 Hüpoteesid.....	43
3. EMPIIRILINE UURIMUS	44
3.1 Andmestik, muutujad ja meetod.....	44
3.1.1 Kasutatud andmebaas ja valim	44
3.1.2 Analüüsis kasutatud muutujad	50
3.1.3 Analüüsi metoodika.....	50

3.2	Tulemused.....	51
3.2.1	Identiteedi mõju iseseisvuse toetamisele.....	51
3.2.2	Majanduslike tagajärgede tajumise mõju toetusele.....	52
3.2.3	Identiteedilised versus majanduslikud põhjused iseseisvuse toetamisel.....	52
3.3	Arutelu.....	53
KOKKUVÕTE.....		55
SUMMARY		58
VIIDATUD ALLIKAD.....		60

ABSTRAKT

Kuidas seletada asjaolu, et 2008. aasta lõpuni püsis toetus iseseisvusele Kataloonias suhteliselt samal tasemel, kuid seejärel hakkas jõudsalt kasvama? Kas iseseisvumise soovi põhjustab vaid katalaanide rahvuslik identiteet või omavad tähtsust ka muud kaalutlused, näiteks võimaliku Hispaaniast eraldumise majanduslikud tagajärjed? Käesolevas töös püütakse nendele küsimustele vastust leida arvamusuuringute keskuse Centre d'Estudis d'Opinió 2014. aasta alguses korraldatud küsitluse käigus kogutud andmete abil.

Kahest tuhandest küsitletust hääletaks 58,5% ametlikul rahvaküsitlusel Kataloonia tuleviku üle iseseisvumise poolt. Neist identiteedilisi põhjuseid mainis kokku 15,5% vastajatest, samas kui majanduslikud kaalutlused tõi välja lausa 40,8%. Identiteetide lõikes toetasid Kataloonia iseseisvumist kõige enam vaid katalaani identiteediga kodanikud (94,1%) ning neile järgnesid end rohkem katalaanideks kui hispaanlasteks pidavad küsitletud (78,2%). 90,5% neist, kes arvasid, et iseseisvas Kataloonias oleks elatustase kõrgem kui praegu, olid Hispaaniast eraldumise poolt. Seega võib öelda, et lisaks identiteediküsimusele mõjutavad toetust Hispaaniast eraldumisele oluliselt ka majanduslikud faktorid.

Võtmesõnad: Hispaania, Kataloonia, katalaani rahvuslus, separatism, rahvuslik identiteet, rahvuslus ja majanduslikud kaalutlused.

SISSEJUHATUS

Euroopa on kõige killustatum kontinent maailmas – siinsed riigid on väiksemad kui linnad näiteks Ameerika Ühendriikides. Maailma mastaabis väikesed riigid jagunevad omakorda arvukateks regioonideks, millel on oma identiteet. Mitmete sajandite jooksul on inimesed end identifitseerinud mõne väiksema piirkonna, mitte aga tänapäevaste riikidega. Praegused Euroopa riigipiirid ja rahvusriigid on suhteliselt hiljutised moodustised, seetõttu on loomulik, et regioonidel on välja kujunenud tugev etniline või muud tüüpi identiteet. Eraldiseisev piirkondlik identiteet seisab vastu aga riigi keskvoimule, nii nagu minevikus, nõnda ka tänapäeval. Selliste regioonide näiteks võib tuua Šotimaa ja Walesi Ühendkuningriigis, Bretagne'i piirkonna Prantsusmaal, Lõuna-Tirolit Itaalias, Berni prantsuskeelsed alad Šveitsis, Flandria Belgias ja Baskimaa ning Kataloonia Hispaanias. Siiski on regioonid, mis peavad end separatistlikeks, üldiselt Euroopa Liidu suhtes positiivselt meelestatud. 21. sajandi alguses on esile kerkinud diskussioon teemal, kas rahvusriigid on sattunud kriisi.

Rahvuslus on tänapäevases Euroopas üks tähtsamaid poliitilisi ja ühiskondlikke nähtusi. Selle mõiste abil õigustatakse riiklikke poliitikaid ning poliitiliste süsteemide stabiilsust. Rahvusluse olemuse ning vormide kohta on välja pakutud palju erinevaid teooriaid ja lähenemisi, kuid mida enam valdkonda uuritakse, seda enam kerkib esile lahendamata teoreetilisi ning empiirilisi küsimusi ja vastukäivust. Seetõttu on rahvusluseuuringud üks enim vaidlusi tekitavam ainetik poliitikateaduses, sotsioloogias ja antropoloogias.

Kui rääkida rahvuslusest, kerkib pea alati esile rahvusriigi mõiste. Rahvusvähemuste puhul tuuakse nende eesmärgina välja rahvusriigi loomine või teatava autonoomia saavutamine. Kuid rahvuse ning riigi olemused on aja jooksul muutunud, enne rahvusriikide ajastut olid identiteedi ja valitsemise küsimused hoopis teistsugused. Moodne identiteedikäsitus eeldab mitme eritasemelise identiteedi olemasolu samal inimesel või grupil, sest nii inimestel kui ka moodsal ühiskonnal on mitmeid erinevaid omadusi. Kuid oma iseseisva riigi soov on kaasaegses poliitikas väga tugev jõud, kui see põhineb rahva enamuse soovil. See soov on ühine nii vähemus- kui ka enamusrahvustel.

Töö teoreetiline osa koosneb üldistest teoreetilisest lähenemisest ja Kataloonia konteksti kirjeldusest. Esimene peatükk on pühendatud teoreetilisele raamistikule, mis esmalt võtab vaatluse alla rahvusluse tekkimise ja olemuse ning vähemusrahvaste rahvusluse ja separatismi. Seejärel kirjeldatakse rahvusliku identiteedi mõistet ning kaasaegset rahvuslust tänapäevases globaliseerunud maailmas. Samuti otsitakse vastust küsimusele, kas majanduslike huvide kaudu saab rahvuslust seletada.

Teises peatükis tehakse ülevaade Kataloonia ajaloost ning katalaani identiteedi kujunemisest. Seejärel kirjeldatakse, milliseid majanduslikke aspekte saab välja tuua Kataloonia iseseisvuse toetamisel. Oluline on siinkohal välja tuua, et toetus iseseisvumisele püsis Kataloonias 2008. aasta lõpuni suhteliselt samal tasemel ning hakkas jõudsalt tõusma ajal, mil Hispaanias sai alguse majandussurutis. Ratsionaalse mõtlemise ning iseseisvuse toetamise vaheliste seoste leidmisel on põhinetud Kanada poliitikateadlasel Paul Howe'il, kes väitis oma 1998. aastal avaldatud uurimuses, et kuna rahvuslik identiteet lühikese perioodi jooksul oluliselt ei muutu, saab rahvusliku identiteedi põhjal selgitada vaid stabiilset toetust separatismile, mitte aga järske muutusi.

Töö kolmandas, kvantitatiivsetel uurimismeetoditel põhinevas peatükis kontrollitakse püstitatud hüpoteese. Selleks, et mõista toetuse tõusu põhjuseid, tuleb analüüsida iseseisvusepüüdluse toetamise tegureid individuaalsel tasandil. Kas küsimus on vaid rahvuslikus identiteedis või omavad tähtsust ka muud kaalutlused, näiteks võimaliku Hispaaniast eraldumise majanduslikud tagajärjed? Töö empiiriline osa koosneb katalaanide nägemusi ning seoseid kirjeldavatest tabelitest, millele pikem seletus tuuakse arutelu osas.

Magistritöös kasutatakse 2014. aasta alguses ühe Kataloonia arvamusuuringute keskuse Centre d'Estudis d'Opinió poolt läbi viidud poliitilisi hoiakuid mõõtvat arvamusküsitluse andmeid. Küsitluse valimi moodustasid Hispaania kodanikest Kataloonia alalised elanikud vanuses kaheksateist ja rohkem aastat, kokku vastas küsitlusele kaks tuhat inimest.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on tutvustada katalaani identiteeti ning rahvuslust ja uurida Kataloonia iseseisvumise toetamise sõltumist rahvuslikust identiteedist ning majanduslikest kaalutlustest.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Riigid, rahvad ja rahvused

Riigil on 1933. aasta Montevideo konventsiooni järgi järgmised tunnused: 1) territoorium, 2) kodanikkond, 3) kehtiv riigivõim ja 4) võime astuda suhetesse teiste riikidega. Riigi territoriaalse terviklikkuse säilimist peetakse riigi püsijäämise vältimatuks tingimuseks, samas kui rahvastiku kaotust ei peeta territooriumi loovutamise kõrval nii oluliseks. Henry Kissingeri kohaselt ei ole rahvad nõus oma aladest loobuma, kui selleks praktiline vajadus puudub. Sellel põhjusel on enamik riike põhimõtte riigi territoriaalsest terviklikkusest sisse kirjutanud oma põhiseadusesse. Samas ei saa riigi territoriaalse terviklikkuse rikkumist alati pidada riigivastaseks agressiooniks, kuna põhinedes rahvusvaheliselt tunnustatud rahvaste enesemääramisõigusele (vt alapeatükk 1.3.3), tohivad vähemusrahvused taotleda oma asustusala eraldamist riigi koosseisust oma riigi loomiseks.¹

Riigid teostavad oma territooriumil enamasti piiramatut võimu, kuid on ka võimalik, et territooriumi teatud osal võib riik piirata oma võimukasutust ning anda piirkonnale autonoomia.² Riigikorralduse põhivormideks on ühtne ehk unitaarriik ning liitriik ehk föderatsioon. Unitaarriigil on tsentraliseeritud riigivõimu- ja valitsemisorganid ning ühtne seadusandlus. Föderatsiooni puhul saab rääkida riigipeast ja keskorganitest, mille kompetentsi kuuluvad eelkõige liitriikide riigikaitse, välispoliitika ning rahandus, kuid kõiges muus säilitavad osariigid enamasti suveräänsuse.³

Kui riik defineerib end läbi ühe rahvusliku identiteedi, on tegu rahvusriigiga. See aga ei pea tähendama kultuurilist homogeensust – teataval määral võib esineda ka etnokultuurilist pluralismi, kui see mahub ühtse rahvusliku identiteedi sisse. Kui olulisel inimgrupil on enamusest erinev rahvuslik identiteet, on tegu rahvusvähemusega. Kui

---

¹ Varrak 2001, lk 112–113

² *Ibid.* lk 114

³ *Ibid.* lk 134–135

riigis on mitu riigi poolt tunnustatud rahvuslikku identiteeti, on tegu mitmerahvuselise riigiga.⁴

Mille poolest aga erineb rahvus etnilisest grupist? Etnilise grupi puhul võib välja tuua palju erinevaid siduvaid omadusi nagu näiteks keel, traditsioonid ja religioon, kuid kõige olulisem etnilise grupi defineerimise juures on muut ühisest päritolust ning ühised kultuuritavad. Lisaks nimetatud tunnustele või ka nendest sõltumatult, on rahvusele iseloomulik ühine territoorium või mälestus ajaloolisest kodumaast, ühine poliitiline süsteem ja majandus.⁵ Ka etnilised grupid väidavad, et neil on iseloomulikud tunnused, kuid need ei väljendu läbi poliitilise ideoloogia ning enesemääramisõiguse.⁶ Enamik etnilisi gruppe ei määratle ennast rahvusena ning ei nõua territoriaalset autonoomiat. Samas enamik rahvusi koosneb erinevatest etnilistest gruppidest.

Lääne demokraatiad on tänapäeval üldiselt valmis andma vähemusgruppidele rahvuse staatuse, samal ajal säilitades oma rahvusliku iseloomu. Ei vähemuse keele tunnustamine ametliku keelena ega territoriaalse autonoomia andmine ei tee riigist paljurahvuselist riiki.⁷ Samas on väga väike osa etnilistest gruppidest saavutanud iseseisva riigi. Maailmas on umbes seitse tuhat keelt, samal ajal kui riike on alla kahesaja. Ajalooliselt ei ole riigipiirid ühtinud ühe etniliste rühmituste elupaikadega.⁸

Mõiste „rahvus“ kõrval kasutatakse sageli samas tähenduses ka mõistet „rahvas“. Eesti keele seletava sõnaraamatu järgi on rahvus on ühtse etnilise identiteediga, harilikult ka riiklikult iseseisev rahvas; tähistab etnilist kuuluvust. Rahvas aga on etniliste tunnuste alusel piiritletav inimrühm või mingi paikkonna, koha elanikud.⁹ Seega võivad mõisted „rahvus“ ja „rahvas“ kattuda, samas kui rahva ehk riigi elanikkonna võivad moodustada eri rahvustest inimesed. Saab rääkida konkreetse riigi rahvast, samas on rahvaid ilma oma riigita.¹⁰ Sageli ühtib mõiste rahvas mõistega riik, seda näiteks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puhul.

Rahvast saab rahvus, kui ta saavutab poliitilise suveräänsuse – seda kas domineeriva enamusena rahvusriigis või eraldiseisva poliitilise üksusena paljurahvuselises riigi või impeeriumi koosseisus. Lisaks saab rahvuseks pidada neid

---

⁴ Gat 2013, lk 329

⁵ Valk 2015

⁶ Sutherland 2012, lk 53

⁷ Gat 2013, lk 378

⁸ *Ibid.* lk 18

⁹ Eesti keele seletav sõnaraamat

¹⁰ Gat 2013, lk 22

riigita rahvaid, kellel on poliitilise enesemääramise ja omavalitsemise elemendid või kes aktiivselt püüdnud nende saavutamise poole.¹¹

1.2 Rahvuslik identiteet

Identiteeti käsitletakse nii rühma (riigi, kultuuri) kui ka indiviidi tasandil. Indiviidi seisukohast on rahvuslik identiteet üks tema mitmetest sotsiaalsetest ehk kollektiivsetest identiteetidest. Briti sotsiaalpsühholoogi Henri Tajfeli kohaselt moodustab inimese minakontseptsioonis sotsiaalse identiteedi teadmine kuuluvusest mingisse sotsiaalsesse gruppi koos sellele antava väärtuse ning emotsionaalse tähendusega.¹² Seega võib öelda, et rahvuslik identiteet ei koosne mitte ainult kuuluvusest teatud rahvuse hulka, vaid ka selle teadvustamisest ning uhkustundest sinna kuulumise üle.

Rahvuslikku identiteeti saab defineerida kui oma rahvusega seonduvate hoiakute, kultuuriliste tegevuste ning seotustunde kombinatsiooni. Rahvusliku identiteedi kõrval räägitakse ka etnilisest identiteedist – rahvuslik identiteet erineb etnilisest identiteedist nagu rahvus etnilisest grupist.¹³ Rahvuslik identiteet on rahvusriigi kontekstis samatähenduslik riigiidentiteediga, kuid paljurahvuselises riigis mitte.

Päritolu, keel, religioon ja territoorium on kõik rahvusliku identiteediga seotud, kuid kõige olulisem on neist rahvuskuuluvus. Kuna aga keel on rahvuskuuluvuse kultuurilise poole olulisimaks tunnuseks, on see rahvusliku identiteediga väga tugevalt seotud. Ka ühised ajaloolised mälestused ning idee jagatud tulevikust on tähtsad, sest need tekitavad tunde ühisest kultuurist ning sugulusest.¹⁴ Identiteet võib olla sünnijärgne või elu jooksul omandatud.

Kaasaegne rahvuslik identiteet on enamasti kas kodanlik või etniline. Esimene tähendab, et kodakondsus ja rahvuslik identiteet ühtivad just nagu *rahvus* ja *kodakondsus* on sageli Euroopa riikides sünonüümideks. Kodanlikus rahvusriigis peaksid kõik kodanikud jagama ühtset rahvuslikku identiteeti. Etnilise rahvusliku identiteedi puhul saab rääkida autonoomsetest rahvuslikest üksustest suurema riigi

---

¹¹ Gat 2013, lk 22

¹² Tajfel 1981, lk 255

¹³ Valk 2015

¹⁴ Gat 2013, lk 24–25

piiride sees ning isegi separatistlikest liikumistest.¹⁵ Päriselus ei ole rahvuslikud identiteedid nii rangelt kodanlikeks või etnilisteks lahterdatavad. Eksisteerib ka paindlikumaid mudeleid, mis aktsepteerivad identiteetide erinevaid tasemeid ning erinevaid alamgrupe ühe rahvuse sees. Kuigi nendele alamgruppidele omistatakse enamasti etniline eripära, on ka juhuseid, kus teatud gruppidel tunnistatakse eraldiseisvat rahvuslikku identiteedi. Sellise mudeli selgeimaks näiteks on Hispaania.¹⁶

1.3 Rahvuslus

Rahvusluseks nimetatakse samast rahvusest inimeste kokkukuuluvustunde ilmingut, mis on suunatud oma rahvuse säilitamisele ja põlistamisele.¹⁷ Eristatakse rahvusluse teooriaid, mis vaatlevad rahvuslikku käitumist ning selle tagajärgi, ja rahvusluse doktriini, millega iseloomustavad end ja oma poliitikat rahvuslased ise. Nende kahe käsitluse vahel on mõistagi tugev seos, kuna rahvusluse doktriin mõjutab ka rahvuslikku käitumist. Seetõttu vaadeldakse neid sageli kokkusulanutena.¹⁸

Eristada saab etnilist ja kodanikurahvuslust. Esimesel juhul moodustavad rahvuse etnilised grupid, kuid teise puhul on olulised ühine territoorium ning poliitilised institutsioonid. Kodanikurahvuslusest rääkides on oluline mõista, et rahvuslikku identiteeti kannavad endas riiklikud institutsioonid, kombed, ajaloolised mälestused ning ilmalik-ratsionaalsed väärtused. Inimesed, kes moodustavad rahvuse, ei pea olema ühise mõtlemismalli ning harjumustega. Kodanikurahvuslust seostatakse sageli liberaalse mõtlemisviisi ning Locke teooriatega valitsejate ja valitsevate vahelisest lepingust. Rahvuse moodustavad need, kes on sellega vabatahtlikult nõustunud – etnilisest päritolust sõltumatud kodanikud.¹⁹

1.3.1 Rahvusluse doktriin

Poliitilise doktriinina tekkis rahvuslus 18. sajandil liberalismiideoloogia raames eelkõige seoses võitlusega feodaalvõimu vastu ning muutus eriti tuntavaks Suure Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade ajal. Poliitilise doktriini tähenduses

---

¹⁵ Gat 2013, lk 330

¹⁶ *Ibid.* lk 354

¹⁷ Eesti keele seletav sõnaraamat

¹⁸ Keating 1996, lk 11

¹⁹ *Ibid.*, lk 16–19

põhineb rahvuslusideoloogia seisukohal, et riikliku organisatsiooni loomulikuks aluseks on etniline ühtsus, teisisõnu rahvas. Teise olulise komponendina saab välja tuua idee rahva suveräänsusest.²⁰ Rahvuslik liikumine oli ühendavaks sotsiaalseks jõuks rahvusriikidel tekkimisel feodaalselt killustatud Euroopas.²¹

Rahvusluse põhidoktriini on järgmine:²²

- 1) rahvused on inimkonna „loomulik“ jaotus;
- 2) iga rahvus on unikaalne;
- 3) rahvus on poliitilise legitiimsuse allikas;
- 4) vabaduse ja eneseteostuse saavutamiseks peavad inimesed end identifitseerima rahvusega;
- 5) rahvused vajavad omaenda riiki;
- 6) lojaalsus rahvusriigi suhtes on tõeline igipõlveline lojaalsus;
- 7) rahvusriiki tugevdades saab maailm vabaks ja harmooniliseks.

1.3.2 Rahvuslikud liikumised

Rahvuslike liikumiste eelduseks on rahvuse olemasolu. Selleks peavad inimesed olema veendunud, et nende rahvus eraldiseisvana eksisteerib ning alles seejärel saavad nad end sellega identifitseerida. Rahvuse olemasolu kinnitavad eelkõige ühine rahvuslik ajalugu ning folkloor. Alates 19. sajandi keskpaigast hakkas märkimisväärselt kasvama rahvuslik propaganda, mis hakkas levitama ideed, et inimesed kuuluvad kultuurilistesse kogukondadesse ning oma kultuur on piisav alus oma iseseisva riigi loomiseks.²³

Sajandeid on lipud olnud rahvusliku identiteedi ning territooriumi tähiseks, viimast eriti sõdades. Rahvuslikud embleemid ja ikoonid on samuti olnud oluliseks rahvustunde tugevdamisel. Need tugevdavad siled enamasti ühise kultuuriga, samas kui näiteks rahvuslikud hümnid kodumaa kui territooriumiga.²⁴

---

²⁰ Varrak 2001, lk 52

²¹ *Ibid.* lk 54

²² Hagopian 1993, lk 356

²³ Changing Europe, lk 52

²⁴ *Ibid.* lk 53

Rahvuslike liikumiste puhul saab eristada järgnevaid tüüpe:²⁵

- 1) territoriaalsed liikumised (heterogeensed liikumised ja rahvakilluliikumised);
- 2) segaliikumised;
- 3) etnilised liikumised (eraldumisliikumised, diasporaaliikumised, irredentistlikud liikumised ja pan-liikumised).

Territoriaalsed ning segaliikumised ilmnevad koloniaalsituatsioonides, kus teataval territooriumil eksisteerib mitmesuguseid vähemusgrupe, kellel on omavahel vähe ühist, kuid soovitakse moodustada rahvus. Etniliste liikumiste baasi moodustab üksik etniline grupp, mis on omandanud täieliku või peaaegu täieliku eneseteadvuse. Eraldumisliikumisest haaratud etniline grupp on osa suuremast poliitilisest üksusest, näiteks paljurahvuselisest impeeriumist. Etnilise natsionalistliku liikumise eesmärgiks on lahku lüüa – kas oma riigi moodustamiseks või oma rahvuskaaslastega juba olemasolevas riigis ühinemiseks. Diaspora- ning irredentistlikud liikumised propageerivad naasmist esiisade kodumaale ning pan-liikumised rahvasteüleste hiidriikide moodustamist.²⁶

1.3.3 Rahvaste enesemääramisõigus

Rahvuslusideede mõjul tekkis 19. sajandil rahvusvahelisse õigusesse põhimõte rahvuslikust enesemääramisest, millest sai vähemusrahvuste õiguslik argument võitluses rahvusliku rõhumise vastu koloniaalriikides.²⁷ Enesemääramisõigus on rahvaste õigus näha oma tulevikku välisteguritest sõltumata. Põhimõtteliselt on kõikidel rahvastel õigus:²⁸

- 1) rajada oma riik;
- 2) ühineda samadel alustel teiste rahvastega;
- 3) saavutada omariiklus või kultuuriautonoomia. Viimast juhul, kui objektiivne olukord ei võimalda rahval iseseisvaks saada;
- 4) loovutada osaliselt või täielikult oma suveräänsus;
- 5) ühineda liitudesse või astuda neist välja.

---

²⁵ Hagopian 1993, lk 356

²⁶ *Ibid.* lk 357–358

²⁷ Varrak 2001, lk 52

²⁸ M. Nuti artikkel „Enesemääramine ja enesemääramise õigus praktilise protsessi raames“ – Rahvaste õigused ja rahvuslus 2011, lk 16

Enesemääramisõigusest kaasaegses tähenduses räägitakse seoses rahvuslik-riiklike moodustiste tekkega 19.-20. sajandil. Ajaloolisest kontekstist tulenevalt saab välja tuua kaks enesemääramisõigusest tulenevat suunda:²⁹

- 1) rahvuslik vabastusliikumine, näiteks Kesk- ja Ida-Euroopa püüd vabaneda impeeriumite haardest;
- 2) ühinemispüüdlused, näiteks Itaalia kuningriigi teke.

Kuid kumb on olulisem, kas rahvaste õigus enesemääramisele või riikide õigus territoriaalsele terviklikkusele? Kompromiss, mis tunnustaks enesemääramisõigust põlisrahvastel, kuid ei sea kahjustaks territoriaalset terviklikkust, oleks autonoomia – kompaktselt elavatel põlisrahvastel territoriaalne ja hajali asuvatel rahvastel kultuuriautonoomia.³⁰

1.4 Vähemusrahvuste rahvuslus ja separatism

Vähesed rahvusriigid on rahvuslikult homogeensed, enamasti koosnevad need erinevate rahvuslike püüdlustega gruppidest. Enamik riike on etnilisest vaatepunktist heterogeensed, kuid need grupid ei pea tingimata endast kujutama eraldiseisvaid rahvusi. Kuid teisel juhul moodustavad need etnilised grupid eraldi rahvused, mis võivad saada ohuks riigi ühtsusele. Sellisel juhul on rahvusriigi olemus ja tulevik küsitavad. Rahvusriik peab kaitsma ja tugevdama oma õigusjärgsust või tunnustama mitmete rahvuslike identiteetide olemasolu.³¹

Üks rahvuslusega kaasnevatest probleemidest seisneb selles, et ühe rahvuse alla kuuluvatel gruppidel on võimalik toetada rahvuslust, mis on vastuolus selle rahvusriigi rahvuse definitsiooniga. Separatistlik või vähemusrahvuslus eeldab rahvusriigile omase rahvusluse eitamist ning riiki hõlmatud vähemusrahvuste rahvusliku enesemääratlemisõiguse toetamist. Vähemusrahvuslus võib olla samuti etnilist või kodanlikku laadi.³²

Rahvuslik separatism on rahvusluse vorm, millel võib olla kaks eesmärki: 1) suuremast üksusest väiksema üksuse eraldamine või 2) vastuseis üksuse integreerimisele veel suurema üksusega. Seega sisaldub rahvuslikus separatismis nii

²⁹ M. Nuti artikkel „Enesemääramine ja enesemääramise õigus praktilise protsessi raames“ – Rahvaste õigused ja rahvuslus 2011, lk 16

³⁰ *Ibid.*

³¹ Keating 1996, lk 37

³² *Ibid.* lk 30–31

etnilise regiooni setsessioon kui ka rahvusriigi vastuseis rahvusvahelise integratsiooniprojektiga ühinemiseks. Rahvuslikku separatismi peetakse rahvusliku arengu kulminatsiooniks ning rahvusluse tähtsaimaks ilminguks.³³

Riigi ja enamusrahvuse suhted etniliste vähemustega esinevad üldjuhul kultuurilise pluralismi, assimilatsiooni ja setsessiooni vormis. Kultuurilise pluralismi puhul tunnustab riik vähemusrahvuse kultuurilist eripära ning vähemus on kultuuriliselt ja poliitiliselt riiki integreeritud. Assimilatsiooni korral on vähemusrahvus vabatahtlikult või sunniviisiliselt keeleliselt ja kultuuriliselt sulandunud enamusrahvuse hulka. Setsessionistliku vormi korral püüdleb vähemusrahvus kultuurilise ja poliitilise autonoomia ning iseseisva riigi loomise poole. Kõik suhete tüübid peale kultuurilise pluralismi on seotud suurema või väiksema poliitilise pingega rahvusrühmade vahel.³⁴ Seetõttu ei too rahvuslus sageli kaasa häid suhteid erinevate gruppide vahel erinevate rahvustega asustatud aladel. Kuna see propageerib piiride ülevaatamist ning poliitilise võimu ümberjaotumist seda nõudvale rahvusele, rikub see gruppide vahel saavatud tasakaalu, avab uuesti juba lahendatud küsimused ning toob kaasa võimuvõitluse.³⁵

Riigipiiride ümberdefineerimiseks peavad rahvuslased ründama rahvusvahelistes suhetes valitsevat inertsit ning tõestama inimestele, et senised rahvusriikide piirid ei ole kivisse raiutud. Serbiast eraldunud Kosovo on üks näide hiljuti edukalt setsessiooni läbiviinud riigist, kuigi seda uut riiki kõik veel ei tunnusta. Kosovot ei saa iseseisva riigina tunnustada ei Venemaa ega Hispaania, kes oma riigisiseste rahvuslike liikumiste tõttu peavad toetama riikide territoriaalse terviklikkuse printsiipi.³⁶

Mõnel juhul kujutab vähemusrahvusluse toetamine endast ühe eksklusiivse rahvusliku identiteedi asendumist teisega, sellisel juhul on sagedane separatistlik seisukoht. Teisel juhul ei eeldata ühe eksklusiivse identiteedi olemasolu, vaid tunnistatakse kaksik- ja mitmikidentiteete. Viimase näiteks võib tuua katalaanid, kes tunnustavad nii oma ajaloolist kuuluvust Ibeeria kogukonda, Vahemere maailma, Hispaania või Habsburgide impeeriumitesse ning praegu Europa Liitu, kuid samal ajal ka oma katalaani rahvusesse.³⁷

Separatistlikku rahvuslust jagatakse kahte gruppi: need liikumised, mis mäletavad kunagist feodaalset iseseisvust (Kataloonia, Šotimaa, Ungari, Poola) ning need, mis

---

³³ Hale 2008, lk 3

³⁴ Varrak 2001, lk 116

³⁵ Kedourie 1974, lk 115

³⁶ Sutherland 2012, lk 105

³⁷ Keating 1996, lk 31

ilmnesid erineva kultuuri ja identiteedi avastamisel kohaliku talupoegadest koosneva elanikkonna hulgas (Soome, Baltimaad, Bulgaaria).³⁸ Enamasti saab enamusrahvusest erineva kogukonnatunde tekkimist omariikluseta rahvaste hulgas seostada siiski minevikuga, kus neil olid oma poliitilised institutsioonid. Sageli tähendab see minevik rahvusriikide süsteemile eelnevat aega.³⁹

Vähemusrahvuste rahvusluse eesmärgiks on leida lahendus järgmistele punktidele: (1) poliitiline sõltuvus; (2) piiratud või olematu juurdepääs võimule ja ressurssidele; (3) piiratud või olematu võim finantsküsimustes ja (4) kohaliku keele ning kultuuri piiramine.⁴⁰ Kui rahvuslikel püüdlustel ei ole demokraatliku ühiskonna institutsioonide raames väljundit, muutvad nad tihti terroristlikuks võitluseks.⁴¹

Väikerahvaste püüdluste tähtsustamiseks on loodud Esindamata Rahvaste Organisatsioon, mis võttis 2001. aastal vastu Rahvaste Õiguste Ülddeklaratsiooni. Deklaratsioonis tuuakse välja, et rahvad on üldjuhul kestvamad kui riigid ning neil on õigus oma ajaloolisele asualale, enesemääramisele, oma kultuurile ning traditsioonilisele eluviisile. Dokumendi kohaselt on iga norm, mis on nimetatuga vastuolus, õigustühine – sealhulgas riikide territoriaalse terviklikkuse printsiip.⁴²

1.5 Kaasaegne rahvuslus

Kaasaegse rahvusluse alguseks loetakse 1980ndaid aastaid, mil rahvuslikud liikumised muutusid taas populaarseteks.⁴³ Peale Külma sõja lõppu on igasugused vähemusrahvuste demokraatlikud, terroristlikud, irredentistlikud ja post-kommunistlikud rahvuslused koondunud ühise nimetaja alla – rahvusluse uus laine. Mõnedel juhtudel on rahvusluse puhkemisele järgnenud vägivaldsed konfliktid, nagu seda oli Jugoslaavia lagunemine, teistel juhtudel on need mõjutanud juba väljakujunenud demokraatiasid, näiteks rahvuslike erakondade võimuletulek Šotimaal ja Walesis.⁴⁴

Tänapäeval on olemas rahvuslikke liikumisi, mis ei võrdsusta poliitilist eneseväljendamist iseseisva riigiga, nii nagu see oleks kohane 19. sajandi rahvuslusele.

---

³⁸ Leerssen 2010, lk 159

³⁹ Guibernau 2005, lk 2

⁴⁰ *Ibid.* lk 26

⁴¹ Varrak 2001, lk 53

⁴² *Ibid.* lk 54

⁴³ Gat 2013, lk 1

⁴⁴ Sutherland 2012, lk 1

Arusaam, et kõik regionaalsed rahvuslikud liikumised on oma iseloomult separatistlikud ning isolatsioonistlikud, teisisõnu nende kinnisideeks on iseseisev riik ja selle riigi täielik majanduslik sõltumatus, on iganenud. Euroopa Liidu kontekstis püüavad kaasaegsed regionaalsed rahvuslikud liikumised ühildada kahte täiesti lahkuminevat poliitilist kavandit nagu enesemääramisõigus ning regionaalne integratsioon. Praeguse kosmopoliitilise tendentsi ehk rahvusi, rahvuskeeli ja -kultuuri maailmakodaniku idee kõrval väheoluliseks pidava suundumuse võtmes on mõistete „enesemääramine“, „autonoomia“, „iseseisvus“ ja „suveräänsus“ tähendus muutunud ning need ei ole enam täiel määral saavutatavad ega säilitatavad.⁴⁵ Üleilmastumine aga ei hävita rahvuslust ning ei ole oluline, kas mõtleme globaliseerumise all majanduslikku, poliitilist või kultuurilist jõudu. Rahvuslus on oluline ka globaliseerunud pinnasel. Samas ei ole rahvuslus kindlasti maailmas kõige domineerivamaks jõuks.⁴⁶

Rahvusliku enesemääramise printsiibi erinev tõlgendamine on kaasa toonud erinevad autonoomiamäärad – seda võib pidada kosmopoliitilise väljakutse otseseks tulemuseks. Näiteks kasutavad rahvuslikud erakonnad Šotimaal, Walesis ja Kataloonias Euroopa integratsiooniprotsessi oma rahvuslike projektide elluviimiseks. Just Euroopa Liidu raamistik võimaldab neil nõuda suuremat autonoomiat.⁴⁷

Kaasaegset rahvuslust tuleks käsitleda teistmoodi, kui tema üheksateistkümnenda sajandi vastet. Seda iseloomustab eelkõige strateegiline paindlikkus muutuvate riikide, riigisiseste ja riikideüleste suhete kontekstis. Tänapäevases globaliseerunud maailmas on selle keskmeks hübriididentiteedid.⁴⁸ Need erinevad need oma eelkäijatest, kuna on avatumad ning hõlmavad endas ka väliseid elemente, samas ilma oma põhiolemust muutmata. Teisisõnu on rahvuslik identiteet hübriidsem ning mitte nii täpselt piiritletud kui varem.⁴⁹

Globaliseerumine on rahvuslikele liikumistele lisanud uued eristatavad tunnused, see on kaasa toonud võimsad vahendid oma keele ja kultuuri edendamiseks, ebaõiglaste olukordade üle kaebamiseks, virtuaalsete vastupanuvõrgustike loomiseks ning poliitilise tegevuse korraldamiseks ilma füüsiline kohaoleku vajaduseta. Üleilmastumine on radikaalselt muutnud viise, kuidas informatsiooni ja kultuuri saab luua ning levitada.⁵⁰

---

⁴⁵ Sutherland 2012, lk 104

⁴⁶ Holton 2011, lk 187

⁴⁷ *Ibid.* lk 104–105

⁴⁸ Sutherland 2012, lk 37–38

⁴⁹ Guibernau 2011, lk 189

⁵⁰ *Ibid.*

Lisaks on globaliseerumine lisanud nähtavust viisidele, kuidas riigid poliitikat ajavad ning rahvuslikke ja etnilisi vähemusi kohtlevad. Riigid, kes määratlevad end demokraatiatena, tunnevad varasemast suuremat survet ka vastavalt käituda. Rahvuslike ja etniliste vähemuste senisest suurem nähtavus on paljastanud, et vaatamata pidevatele katsetele rahvastikku ühtlustada, on enamik rahvusriike jäänud paljurahvuseliseks. See on aga omakorda Euroopa riikides kaasa toonud vajaduse leida alternatiivseid strateegiaid senisest integreerivama rahvusliku identiteedi loomiseks. Sest vastasel juhul võib puudulik sotsiaalne sidusus endaga kaasa tuua detsentraliseerimise ja setsessiooni.⁵¹

Kuna traditsioonilised rahvusluse teooriad ei võta arvesse marginaliseerumist ning juhtumite erinevust, mille on põhjustanud rahvusvahelistumine, migratsioon, diasporaade teke, regionaliseerumine ning globaliseerumine, keskenduvad rahvusluseuurijad käesoleval sajandil pigem konkreetsetele juhtumitele, mitte aga enam rahvuslusele kui teooriale.⁵²

1.6 Rahvuslus ja majanduslikud kaalutlused

Rahvuslust ja rahvuslikku lojaalsust vaadeldakse enamasti kui loomu poolest mitteratsionaalset nähtust – need peaksid olema oma huvidest sõltumatud või isegi oma huvidega vastuolus. See levinud arvamus on teatud piirini õige, kuid rahvuslikest liikumistest võib leida ka oma huvidega seotud elemente.⁵³ Paljud rahvuslikud või etnilised konfliktid toovad pooltele kaasa kasumliku või kahjuliku tagajärje. Panustamine gruppi, kuhu inimene kuulub, võib talle seega kaasa tuua kasumi.⁵⁴

Majanduslikud kaalutlused kujutavad endast määravat jõudu inimsuhetes. Riigi majanduslik staatus määrab selle riigivormi, poliitilise stabiilsuse ja agressiivsuse. Rahvusvähemus ei löö enamasti lahku riigist, kus tema elatustase paraneb. Kuid samas on näiteid, kus separatistlikud liikumised eksisteerivad vaatamata tõsiasjale, et grupp, kes tahab iseseisvuda, on majanduslikult paremal järjel kui riik, millest soovitakse lahku löua. Selliseks näiteks on baskid ja katalaanid Hispaanias ning horvaadid ja sloveenid

---

⁵¹ Guibernau 2011, lk lk 26–27

⁵² Sutherland 2012, lk 50–51

⁵³ R. Hardini artikkel „Self-interest, group identity“ – Nationalism and Rationality, lk 14

⁵⁴ *Ibid.* 17

endises Jugoslaavias. Seega võivad majanduslikud faktorid tugevdada rahvuslikku teadvustamist.⁵⁵

Rahvuslusel on oluline majanduslik dimensioon alates Teisest maailmasõjast, kuid eriti viimasel kolmekümnel aastal, mil globaalses majanduses on saanud toimijateks ka regioonid ja rahvused, kes kõik nappide ressurssidega oma heaolu eest võitlevad.⁵⁶ Separatistlike liikumiste põhiidee on, et kogukond oleks paremal järjel, kui saaks ise oma elu korraldada, sealhulgas ka majandusküsimuste üle ise otsustada. Seetõttu on separatistlikud liikumised kindlasti analüüsinud, milliseid majanduslikke tagajärgi suurem autonoomia või iseseisvus kaasa toob, samuti kui palju nende saavutamine maksma läheb. Otseselt või kaudselt on majanduslikud faktorid väga olulised.⁵⁷

Rahvad soovivad täielikku enesemääramist, mille tulemuseks on iseseisev riik, erinevatel põhjustel, millest majanduslikud moodustavad vaid väikese osa. Seda põhjusel, et setsessiooni nõuavad nii majanduslikult arenenud (baskid, katalaanid, sikhid, tamiilid) kui ka mahajäänud grupid (ida-bengaalid, kareenid, kurdid). Kui majanduslikult mahajäänud regioonid soovivad kiiresti eralduda, siis edasijõudnud kogukonnad viivad läbi ulatusliku tulude-kulude analüüsi, enne kui lõplikult otsustavad.⁵⁸ Mitte ükski rahvuslik liikumine ei erista oma rahvust enamusrahvusest vaid majanduslike faktorite tõttu. Isegi kui majanduslikud faktorid on olnud rahvusliku identiteedi kujunemise juures olulised, näiteks klassidevaheliste konfliktide puhul Iirimaa 19. sajandil või regionaalse majanduse esiletõusu tõttu tööstuslikus Kataloonias, on need kokku langenud teiste kogukonda moodustavate osade tugevnemisega. Iirimaa puhul oli selleks religioon, Kataloonia puhul keel.⁵⁹

Politoloog Michael Keatingu kohaselt ei saa eristada poliitilist, majanduslikku, sotsiaalset ega kultuurilist rahvuslust, kuna igale rahvuslusele annab konkreetse tähenduse seos nende valdkondade vahel.⁶⁰ Majanduslikke faktoreid nimetab Briti

---

⁵⁵ W. Connori artikkel „Nation-building or nation-destroying?“ – Nationalism: Critical Concepts in Political Science I köide, lk 43–44

⁵⁶ Bond, R., McCrone D., Brown, A. 2003, lk 388

⁵⁷ Griffiths, Savic 2009, lk 429–431

⁵⁸ B. O’Leary, J. McGarry artikkel “Regulating nations and ethnic communities” – Nationalism and Rationality, lk 260–261

⁵⁹ A. W. Orridge’i ja C. H. Williamsi artikkel „Autonomist nationalism: a theoretical framework for spatial variations in its genesis and development – Nationalism: Critical Concepts in Political Science II köide, lk 622–623

⁶⁰ Keating 1996, lk 13

etnograaf Anthony D. Smith kaasaegsete rahvuslike liikumiste katalüsaatoriteks – majanduslikud arengud või kriisid toovad kaasa rahvusluse puhangu.⁶¹

Briti politoloog Gary Marks toob välja, et kiindumus mõne territoriaalse kogukonna vastu võib olla seotud inimeste kujutlusega sellest, milline oleks tema majanduslik olukord mõnes alternatiivses situatsioonis. Ka näiteks toetus Euroopa Liiduga liitumisele on traditsiooniliselt olnud seotud nägemusega, et sellega liitumisega kaasneb majanduslik areng.⁶²

Briti rahvusluseuuriija John Breuilly osutab, et ärilistel eesmärkidel on üldiselt pigem passiivne roll rahvuslike liikumiste jaoks. Kuid piirkondades, kus on väike territoriaalselt piiritletud ettevõtjaskond, kes tunneb, et keskvoim ohustab nende huve, hakatakse rahvuslikke liikumisi toetama. Nii juhtus see Kataloonias ja Baskimaal 20. sajandi alguses. Rahvuslikel liikumistel nagu ka kõikidel teistel poliitilistel liikumistel on sotsiaalsed ja majanduslikud huvid.⁶³

Smith viitab, et hiljutised rahvuslusepuhangud läänes ei mahu traditsiooniliste rahvuslike liikumiste raamidesse ning nende juuri tuleks otsida äsjastest majanduslikest ja sotsiaalsetest trendidest. Ta rõhutab, et kaasaegne rahvuslus põhineb siiski eelnevalt eksisteerinud etnilistel sidemetel ja poliitilisel aktiivsusel, kuid oleks absurdne väita, et ühiskondlikud-majanduslikud põhjused nagu kapitalism, urbaniseerumine ja industrialiseerimine on rahvusluse sünni ja arengu seisukohalt ebaolulised. Või et nad ei mängu olulist rolli etniliste konfliktide tekkimisel ning vähemuste kohtlemisel. Kuid väita, et etnilisi konflikte ning rahvuslust põhjustavad valdavalt majanduslikud faktorid, on samuti vale. Vaid majanduslike kaalutluste faktorite põhjal ei saa vastata küsimustele, miks ühed rahvusvähemused soovivad autonoomiat ning teised ei soovi.⁶⁴

---

⁶¹ Smith 1995, lk 73

⁶² G. Marksi artikkel „Territorial Identities“ – Regional Integration and Democracy: Expanding on the European Experience, lk 83–84

⁶³ Breuilly 1993, lk 19

⁶⁴ Smith 1995, lk 71–72

2. KATALAANI RAHVUSLUS JA SEPARATISM

2.1 Vähemusrahvuste rahvuslus ja rahvuslik identiteet Euroopas

Rahvuste ja rahvusluseuuringutes domineerib Euroopa, mida peetakse rahvusriikide kasvulavaks. Rahvusriigid on maailmas eksisteerinud juba aastatuhandeid – esimesed riigid tekkisid Lähis-Idas (Egiptuse ja Mesopotaamia aladel), samast piirkonnast leiame ka vanimad rahvusriigid.⁶⁵ Euroopas hakkasid riigid tekkima 16. sajandil, rahvusriikidest saab aga rääkida alates 18. sajandist. Rahvusluse ja rahvusliku identiteedi saab Euroopa kontekstis püsivate tunnustena välja tuua alates 19. sajandi teisest poolest. See aga ei tähenda, et nende vorm ja sisu oleks tänapäevani jäänud samaks. Peale Teist maailmasõda oli paljud rahvuslikud liikumised ja identiteedid küll Euroopas alla surutud, kuid need ei lakanud eksisteerimast. Tugevamalt kerkisid rahvusluseküsimumused uuesti esile 20. sajandi lõpus, mil lagunesid Jugoslaavia, Tšehhoslovakkia ja Nõukogude Liit. Samal ajal hakkasid üle Euroopa rahvusriikide varjust esile kerkima regioonid.⁶⁶

19. sajandi alguses oli Euroopas vaid kaheksa riiki/rahvast, mida iseloomustasid arenenud kirjakeel, kõrgkultuur ja valitsevad eliidid. Nendeks olid Inglismaa, Prantsusmaa, Hispaania (Kastiilia), Holland, Portugal, Taani ja Rootsi, neile lisandusid hiljem vene rahvad. Samaaegselt eksisteeris Euroopas aga rohkem kui kolmkümmend omariiklusega etnilist gruppi või rahvust, kellel oli nõrk või olematu kirjakeel ning puudusid oma valitsejad. Nad kõik elasid paljurahvuseliste impeeriumite territooriumil, oli selleks siis Habsburgide või Ottomani impeerium, Tsaari-Venemaa, aga samas ka Suurbritannia, Hispaania ja Taani. Varem või hiljem hakkasid nende etnilised grupid või väikerahvad rahvuslikult ärkama ning nõudma oma rahvuse tunnustamist. Kreeklased, tšehhid, norralased ja iirlased moodustasid esimestena rahvuslikud liikumised 19. sajandi alguses, varsti tegid sama näiteks soomlased, horvaadid, sloveenid ja flaamid ning sajandi teisel poolel lätlased, eestlased, katalaanid ja baskid.⁶⁷

---

⁶⁵ Gat 2013, lk 132

⁶⁶ Changing Europe, lk 49

⁶⁷ Hroch 2007, pt X, lk 37

Vähemused Euroopas saab jagada kolme rühma. Kõige väiksema neist moodustavad põlisrahvad nagu saamid, kes on oma alasid asustanud mäletamatutest aegadest alates. Teise palju suurema rühma moodustavad ajaloolised vähemused, kes on Euroopas paikseks jäänud paljudel juhtudel juba enne riikide teket ning kes on säilitanud kultuurilised, keelelised, religioossed ja teised tunnused, mis erinevad enamusrahva omadest. Selliste vähemuste näiteks võib tuua elsaslased, šotlased, katalaanid ja sorbid. Selle rühma hulgas on palju väikesi oma keelelise ja kultuurilise identiteediga gruppe, kes on tunnustamist nõudnud, seda sageli edukalt. Kolmandasse rühma kuuluvad uued vähemused – inimesed, kes asusid Euroopasse ümber peale Teist maailmasõda endistest koloniaalriikidest, põgenikud ning külalistööjõud, kes on eelkõige Lähis-Ida, Aafrika, Kariibi ja Lõuna-Aasia päritoluga.⁶⁸

Tugev etniline teadvus on Euroopas poliitilise jõuna tõusev trend, mis esitab väljakutseid praeguseks selgesti väljakujunenud riigipiiridele. Etniliselt rahutud on mitmed majanduslikult ja tehnoloogiliselt arenenud paljurahvuselised riigid Lääne-Euroopas, näiteks: (1) baskide, katalaanide ja vähemal määral galeegide valitsusevastane tegevus Hispaanias; (2) Berni prantsuskeelsete soov iseseisvuda saksakeelsetest aladest Šveitsis; (3) Lõuna-Tiroli rahuolematus Itaalia valitsusega ning soov iseseisvuda; (4) Bretagne'i piirkonna soovimatus kuuluda Prantsusmaale; (5) Šoti ja Walesi rahvusluse tugevnemine ning Põhja-Iirimaa konflikt Suurbritannias ja (6) valloonide ning flaamide vastasseis Belgias. Väljaspool Euroopat on üheks olulisimaks iseseisvusliikumine Quebecis.⁶⁹

Tänapäevaseid katalaani, šoti ja flaami rahvuslusi peetakse suhteliselt sarnasteks nähtusteks, kuna need põhinevad samadel alustel. Need on kujundatud kolme omavahel seotud teguri poolt, milleks on identiteet, autonoomia ja majandus. Katalaanid, šotlased ja flaamid on näited riikideta rahvustest – neil on oma kindel territoorium, ainulaadne ajalugu, oma kultuuriline, majanduslik ja poliitiline identiteet ning nad on püsinud eraldiseisvate üksustena pikkade perioodide jooksul suurte riikide sees, kuid neil puudub oma riik. Samuti iseloomustab neid detsentraliseeritus – neil on oma autonoomsed poliitilised institutsioonid, mis on tugevdanud nende eristuvat identiteeti ja soovi suuremale autonoomiale. Kõigi kolme puhul on nende rahvuslikele liikumistele tõuke andnud majanduslikud vaidlused neid valitseva riigiga. Neid vaidlusi on halvendanud eurotsooni kriis.⁷⁰

---

⁶⁸ World Directory of Minorities, lk 126

⁶⁹ W. Connori artikkel „Nation-building or nation-destroying?“ – Nationalism: Critical Concepts in Political Science I köide, lk 32–33

⁷⁰ Connolly 2013, lk 55

Euroopa Liidus on föderaalset riike nagu Austria, Belgia, Saksamaa ja Šveits ning mitmeid regionaliseerunud unitaarriike nagu Itaalia, Ühendkuningriik ja Hispaania. Neid kõiki iseloomustavad detsentraliseeritus ning väljakujunenud selgelteristuvad regioonid.⁷¹ Regioonid on Lääne-Euroopas tänaseks oluliselt esile kerkinud ning nende häält võetakse Euroopa Liidus kuulda. 1994. aastal loodud Regioonide Komitee annab riigi tasandist madalamale tasandile ehk regioonidele, maakondadele, provintsidele, valdadele ja linnadele võimaluse Euroopa Liidu institutsioonilises raamistikus otse kaasa rääkida, mitte enam läbi oma riigi valitsuse. Komiteesse kuulub hetkel 353 liiget, kes on oma kodupiirkonna kohalike või piirkondlike omavalitsuste liikmed või olulised ametnikud.

Kui näiteks Taanis, Soomes, Iirimaal ja Hollandis on inimesed kiindunud rohkem riiki tervikuna, siis Austrias, Belgias, Saksamaal ning Hispaanias seostatakse end tugevalt teatud piirkonnaga riigis. Prantsusmaal, Kreekas, Portugalis ja Rootsis identifitseeritakse end nii riigi kui ka piirkonnaga enamvähem võrdselt. Seotus Euroopa Liiduga on alati väiksem kui oma riigi või selle mõne piirkonnaga.⁷²

Kaasaja eurooplase identiteet on segu erinevatest identiteetidest, mis on kas (1) kihilised, (2) horisontaalsed või (3) marmorkeeksi sarnased. Esimesel juhul on tegu kuuluvuse ja lojaalsuse mõistes hierarhilise süsteemiga, kus identiteedi välimise kihi moodustab Euroopa ning tuuma rahvusriigi või oma regiooni identiteet. Horisontaalsete identiteetide puhul on ühe identiteedigrupi liikmed ühtlasi ka mõne teise identiteedigrupi liikmed, välistatud ei ole konfliktne suhe nende kahe identiteedi vahel. Marmorkeeksi sarnase identiteedi puhul ei saa indiviidi identiteedi komponente selgepiirilisel eristada, kuna need on niivõrd ühte sulanud.⁷³

Vastavalt vajadusele identifitseerivad eurooplased end kas Euroopa Liidu, oma rahvusriigi või oma regiooniga, kusjuures euroopa identiteet võetakse kasutusele vaid siis, kui on otsene kokkupuude Euroopa Liiduga ning end määratletakse kui Euroopa kodanikku. Euroopa Liit, mille liikmesriigid on „ühinenud mitmekesisuses“, tunnistab rahvuslikke identiteete. Eurooplased määratlevad end läbi kihiliste identiteetide, teisisõnu asetsevad erinevad identiteetid üksteise sees, mitte ei ole teineteist välistavad.⁷⁴

---

⁷¹ Changing Europe, lk 69

⁷² G. Marksi artikkel „Territorial Identities“ – Regional Integration and Democracy: Expanding on the European Experience, lk 73

⁷³ I. P. Karolewski artikkel „European Nationalism and European Identity“ – Multiplicity of Nationalism in Contemporary Europe, lk 62

⁷⁴ *Ibid.* lk 62–63

2.2 Hispaania ja selle rahvad

2.2.1 Ajalooline taust

Iberia poolsaarel paiknevad Euroopa kaks pikaajalisimat modernset riiki – Portugal ja Hispaania. Need tekkisid 15. sajandi lõpus, kui rekonkista tulemusel panid kristlikud monarhiad punkti pea kaheksa sajandit kestnud moslemite ülemvõimule Pürenee poolsaarel.⁷⁵ Sead olid Rooma Impeeriumis kasutusel olnud romaani keele (*Lingua Romana*) dialektidest tekkinud kohalikud keeled koos eraldiseisvate identiteediga. Nendeks olid galeegi-portugali, leooni, kastiilia, aragoonia ja katalaani keel, lisaks tekkis baski keel, mis ei ole eelpoolnimetatutega keeleliselt kuidagi seotud.⁷⁶

Portugal on oma etno-kultuurilise homogeensuse ning sajandeid muutumatutena püsinud riigipiiridega hea näide rahvusriigist. Samuti on Portugali aladel alati räägitud väheste dialektidega portugali keelt. Tänapäevase Hispaania kujunemine on aga mõnevõrra komplekssem. Selle tuumaks peetakse Kastiilia-Leoni kuningriiki, millest uusaja alguses kasvas välja Hispaania monarhia. Tänapäeva Hispaaniale ja kunagisele Hispaania impeeriumile pani alguse Aragoonia, Kastiilia, Leóni ja Navarra kuningriikide ühendamine. Kuid Kastiilia krooni alla kuuluvad kuningriigid ei moodustanud kunagi ühtset rahvast, seda isegi mitte monarhia poliitilistel ja sõjalistel hiilgeaegadel. Eelnevalt teiste kuningate ja senjööride poolt valitsetud aladel säilisid oma institutsioonid ning poliitilis-kultuuriline profiil. 16. sajandi alguseks oli Kastiilia kroon oma territooriumitega Põhja-Aafrikas ning eelkõige vastavastatud Ameerikas niivõrd hõivatud, et siseriiklikud küsimused jäid paratamatult tahaplaanile. Mingitest integratsioonipoliitikatest ega riigi ülesehitamisest rääkida ei saa, krooni eesmärgiks oli võimsa impeeriumi valitsemine. Seetõttu räägitaksegi Hispaania puhul varasest võimsa bürokraatliku riigi loomisest ühtse rahvuse loomise arvelt.⁷⁷

Kolmas oluline toimija Portugali ja Kastiilia monarhiate kõrval oli Pürenee poolsaarel Aragoonia, mis koosnes endisest Valencia kuningriigist ning Kataloonia prints-konnast.⁷⁸ Kataloonia sünniks peetakse 800. aastat, mil Karl Suure armee vallutas Iberia poolsaare hõivanud moslemitelt suurema osa tänapäevase Kataloonia alad. Piirkonda kuulusid Girona, Ampuriase, Barcelona-Ausona ja Urgell-Cerdanya

---

⁷⁵ Barrera-González 1995, lk 3–6

⁷⁶ Gat 2013, lk 195

⁷⁷ Barrera-González 1995, lk 3–6

⁷⁸ *Ibid.* lk 6

maakonnad. Peagi saavutas Kataloonia iseseisvuse, 1137. aastal asutati konföderatsioon naaberkuningriigi Aragooniaga. Järgneval kahel sajandil iseloomustas Katalooniat institutsionaalne autonoomia ning kiire majanduslik areng. Seda perioodi nimetatakse Kataloonia kuldajastuks.⁷⁹ 1479. aastal, kui Kastilia kuninganna Isabella abiellus Aragoonia kuninga Fernandoga, kaks kuningriiki liideti. Tekkis uus kuningriikide konföderatsioon, kus osapooled säilitasid oma õigusliku, poliitilise ning fiskaalautonoomia. Koloniaalvallutustega kaasnenud võim muutis Kastilia krooni Ibeeria poolsaarel hegemooniks, seda eelkõige 16. sajandil. Aragoonia kuningriigi kõrvalejätmine atlandiülestest vallutustest kiirendas veelgi selle 15. sajandi keskpaigas alanud majanduslikku ning poliitilist allakäiku. Peagi sai Hispaaniast (Kastiiliast) Euroopa võimsaim riik ning oluline mängija ka globaalses poliitikas.⁸⁰ Kastilia oli liidu suurim ja tugevaim osa, mis kiiresti hakkas ka teiste üle domineerima. Kastilia roll Hispaania rahvusliku identiteedi kujundamisel on võrreldav Inglismaa omaga Suurbritannias – nii Kastilia kui ka Inglismaa lootsid, et kõik teised nende maal muutuvad nendesarnasteks. Galeegi, leoni ja aragoonia keel kadusid kastiilia keele laialdase leviku tagajärjel kasutuselt, kastiilia keel sai hispaania keele staatuse. Ka Hispaania identiteet, mis põhines kastiilia omal, võeti kõige paremini omaks nendes piirkondades.⁸¹

Kataloonia, olles jäänud eemale Kastilia imperialistlikest ambitsioonidest, säilitas suure hulga privileege ning olulisel määral autonoomiat. Kui Kastilia otsustas makse tõsta, hakkasid selle vastu nii Kataloonia talupojad kui ka linnaelanikud, nendega ühinesid aadlikud. Tulemuseks oli Segadors sõda ning see oli oluliseks punktiks rahvusliku ühtsustunde tekkimisel. Välja kuulutati iseseisev Kataloonia vabariik, mille protektorriigiks sai Prantsusmaa. Erinevalt Portugalist, millel Kastilia lasi iseseisvuda, tungisid nüüd Bourbonide väed Katalooniasse ning vallutasid 1652. aastal Barcelona.⁸² Bourbonidele alistumisega kaotas Kataloonia suure osa oma autonoomiast ning selle ajaloolised valitsusinstitutionid *Generalitat* ja *Consell de Cent* kaotati.⁸³ Sellele vaatamata tõi 18. sajand elu paranemist ja kasvavat jõukust. Bourboni monarhia võttis eeskuju Prantsusmaalt ning moderniseeris majandust ja haldust. Sajandi lõpu poole hakkas kaubandus lõpuks kasvama.

---

⁷⁹ E. Rolleri artikkel „The Catalan Community in Spain“ – Ethnopolitical Encyclopaedia, lk 151

⁸⁰ Barrera-González 1995, lk 6–7

⁸¹ Gat 2013, lk 196

⁸² *Ibid.* lk 197

⁸³ E. Rolleri artikkel „The Catalan Community in Spain“ – Ethnopolitical Encyclopaedia, lk 151

19. sajandi alguses tungisid Hispaaniasse Napoleoni väed ning aastatel 1808–1813 oli Hispaania kuningaks Napoleoni vend Joseph Bonaparte. Kui Prantsuse invasioon suudeti lõpetada, hakkasid hispaanlased oma laastatud riiki taas üles ehitama. Üksteise järel iseseisvusid Hispaania impeeriumist koloniaalriigid Ladina-Ameerikas. 19. sajandi lõpuks oli Hispaania kaotanud kogu oma võimu ja hiilguse ning enam ei olnud kindel, kas Hispaania jääb ühtse riigina püsima. Tekkinud olid väga suured majanduslikud, kultuurilised ja sotsiaalsed lõhed riigi keskuse ning äärealade vahel.

20. sajand oli Hispaanias nagu mujalgi Euroopas väga keeruline. Kataloonia poliitilise isevalitsemise katse sai lõpu 1923. aastal, mil võimu haaras diktator Primo de Rivera ning Kataloonia kaotas oma erioigused.⁸⁴ Diktatuuri langemine ning teise vabariigi loomine 1931. aastal andis inimestele uut lootust nii Kataloonias kui ka mujal Hispaanias. Hispaania teise vabariigi ajal (1931-1936) nautis Kataloonia 1932. aasta põhiseadusest tulenevat poliitilist ja institutsionaalset autonoomiat, mis võimaldati kolmele ajaloolisele rahvusele – katalaanidele, baskidele ja galeegidele.⁸⁵ 1936. aastal alguse saanud kodusõda tõi endaga 1939. aastal kaasa uue diktatuuri, mis võttis käiku agressiivseimad meetmed Hispaania ajaloos kohalike keelte hävitamise suunas. Kindral Francisco Franco eesmärgiks oli ühtse terviku moodustava rahvusriigi loomine.⁸⁶

2.2.2 Tänapäevane Hispaania

Diktaatori surma järel 1975. aastal kerkisid riigi äärealadel esile jõud, mis rahvusluse sildi all nõudsid oma identiteedi tunnustamist, kohaliku keele ametliku staatuse taastamist ning poliitilist autonoomiat. Taaskord oli ohus uue riigikorra ning riigi enda püsijäämine. Probleemi lahendamiseks pakkus valitsus välja lahenduse, mis on kinnitatud 1978. aasta põhiseaduses ning mis kehtib tänaseni. Hispaania konstitutsiooni kohaselt on Hispaania unitaarne monarhia, kuid tunnistatakse ühtse riigi poliitilist, keelelist ja kultuurilist mitmekesisust. Hispaania on halduslikult jaotatud seitsmeteistkümneks autonoomseks piirkonnaks, millele lisanduvad kaks autonoomset linna Põhja-Aafrikas (Melilla ja Ceuta). Selline lahendus pakuti välja eesmärgiga paigutada põlisrahvused nagu katalaanid, baskid ja galeegid demokraatliku Hispaania piiride sisse, kuid sellest tulenevalt nõudsid ka teised piirkonnad nagu Andaluusia

---

⁸⁴ Barrera-González 1995, lk 10–11

⁸⁵ E. Rolleri artikkel „The Catalan Community in Spain“ – Ethnopolitical Encyclopaedia, lk 152

⁸⁶ Barrera-González 1995, lk 11–12

autonoomse piirkonna staatust. Sellise jagamise tulemusena tekkisid tehislikud piirkonnad nagu Murcia ja La Rioja, mis ajalooliselt ei ole kunagi olnud eraldiseisvad territoriaalsed üksused. Konstitutsiooni koostajad valisid sümmeetrilise süsteemi, mida on nimetatud „kohvi kõigile“ (hispaania keeles *café para todos*) süsteemiks, selle asemel, et vastu tulla Kataloonia ja Baskimaa kui ajalooliste rahvaste erisoovidele.⁸⁷

Igal autonoomsel piirkonnal on oma ühekojaline seadusandlik assamblee, mille saadikud valitakse proportsionaalse süsteemiga. Piirkonna presidendiks saab enamasti assamblee suurima erakonna või koalitsiooni juht. Piirkonna valitsus tegeleb küsimustega nagu haridus, tervishoid, eluasemed, kohalik transport ning põllumajandus, samuti korraldatakse piirkondliku politsei tööd. Hispaania valitsus katab riigikaitse, õiguse, rahvusvahelised suhted ning üldise majandusliku planeerimise. Lisaks juhib see hüvitusfondi, mille tööks on majanduslike lõhede ühtlustamine piirkondade vahel, seda rikkamate regioonide raha eest. Sellega ei ole rahul baskid ja katalaanid, kes soovivad asümmeetrilist mudelit, millega Hispaania tunnistaks nende eristaatust ning võimaldaks neil rohkem oma maksutulude osas kaasa rääkida.⁸⁸

Hispaania põhiseaduses nimetatakse baske, galeege ja katalaane eraldiseisvateks rahvusteks vaid preambulis. On selge, et rahvuse või rahva staatus annab tugeva aluse enda rahvuslikuks enesemääramiseks, kuid suveräänsed riigid näevad oma territoriaalset terviklikkust jagamatuna. Hispaania põhiseaduses välja toodud rahvuse definitsioonid esindavad visiooni Hispaania kultuurist ja ajaloost, samal ajal teatud määral tunnustades vähemusidentiteete andmata legitiimsust nende separatistlikele nõudmistele.⁸⁹ Sellist pealiskaudset rahvuse kontseptsiooni aga ei aktsepteeri baski ja katalaani rahvuslased, mitte ainult radikaalid, vaid ka mõõdukad rahvuslased. Nii Kataloonia kui ka Baskimaa parlamendid on vastu võtnud otsuseid, millega nõutakse endale rahvuse staatust selle täielikus mõttes, mitte vaid õigust olla suurema rahvuse rahvuslik allüksus (*status quo*). Need regionaalsed parlamendid, kus enamuse moodustavad mõõdukad rahvuslased, ei toeta setsessiooni. Küll aga soovitakse setsessiooni õigust juhul, kui nende rahvad vabalt nii otsustavad. Setsessiooni lubamine Katalooniale läheks aga vastuollu põhiseadusega, mille kohaselt on Hispaania territoorium jagamatu (artikkel 2).⁹⁰ Rahvuslased toovad sageli välja, et näiteks Šotimaal on selline õigus olemas.

---

⁸⁷ Guibernau 2005, lk 42

⁸⁸ *Ibid.* lk 42–43

⁸⁹ Gat 2013, lk 360

⁹⁰ *Ibid.* lk 355

Põhiseaduse järgi on Kataloonias, Baskimaal ja Galiitsias kasutatavatel piirkondlikel keeltel ametlik staatus kõrvuti riigikeeleks oleva hispaania keelega, mida kutsutakse ka kastiilia keeleks. See tõsiasi näitlikustab seda domineerivat rolli, mis oli Kastiilial teiste hispaania rahvastega võrreldes.⁹¹ Hispaania keelt kõnelev enamus on siiski domineeriv, seda mitte ainult *de facto*, kuna hispaania keele kõnelejaid on arvuliselt rohkem ning tegu on siiski Hispaania riigi- ja rahvuskeelega.⁹²

Hispaanias, nagu ka paljudes teistes riikides, määrab keel inimese rahvusliku identiteedi. Kuigi keelt seostatakse pigem etnilise kuuluvusega, määrab see Hispaanias rahvuse, kuna katalaani, baski ja galeegi keelt kõnelevad rahvad on Hispaanias ametlikult kinnitatud rahvusteks.⁹³ 1986. aastal elas 41% Hispaania rahvastikust piirkonnas, kus ametlikult on kasutusel ka teine keel.⁹⁴ 2003. aastal elas Hispaanias suurim osa inimesi, kes identifitseerivad end vaid hispaanlastena, Madridis, kus nad moodustasid umbes kolmkümmend protsenti elanikest. Võrdluseks peab Kataloonias end vaid 12% ning Baskimaal 5% elanikest vaid hispaanlasteks.⁹⁵ Kastiiliale kui Hispaania tuumikalale omane rahvuslik identiteet on mõnevõrra segane, kuna kastiillasteks peavad end need, kellel mõne väiksema piirkonnaga seotud identiteeti ei ole.

Hispaania peab end rahvusriigiks, millel on küll ametlikult tunnustatud mitmerahvuselised aspektid, kuid mis põhineb omariiklusel. Selline lähenemine on kodanlik, kuna tahetakse hõlmata kõik kodanikkonna moodustavad alamgrupid. Sellele vaatamata on katalaani ja baski rahvuslaste meelest Hispaania enamusrahvus, mille kõrval peavad end vähemusrahvuseks. Sellest tulenevalt esindab Hispaania riik enamuse identiteeti, mida tänapäeval nimetatakse pigem hispaania kui kastiilia identiteediks. See identiteet omistatakse sageli kõigile hispaania rahvastele. Kuigi Hispaania tähistas ajalooliselt kogu Ibeeria poolsaart, mõistavad vähemusrahvuslased nüüd Hispaania all neist erinevat rahvust.⁹⁶

---

⁹¹ Guibernau 2005, lk 134

⁹² Gat 2013, lk 354

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ Barrera-González 1995, lk 17

⁹⁵ Guibernau 2011, lk 51

⁹⁶ Gat 2013, lk 355

2.3 Katalaani identiteet

Peale Franco surma 1975. aastal, kui Hispaania valitsuse eesmärgiks oli demokraatia taastamine ning Euroopaga integreerumine, keskendusid Kataloonia juhid katalaani rahvusliku identiteedi kujundamisele, seda eelkõige Hispaaniast eristumise võtmes. Alates demokraatia taastamisest on katalaani identiteet aina tugevnenud ning üha rohkem inimesi identifitseerib end vaid katalaanide või rohkem katalaanide kui hispaanlastena. Eelkõige peavad end vaid katalaanideks need, kes on sündinud Kataloonias ning kelle mõlemad vanemad on katalaanid. Katalaani rahvuslik identiteet on ka väga suurel määral seotud katalaani keelega – need, kes räägivad sagedamini katalaani kui hispaania keeles, identifitseerivad end enamasti vaid katalaanide või rohkem katalaanide kui hispaanlastena.⁹⁷

Katalaani keelt räägib kokku umbes kümme miljonit inimest.⁹⁸ Katalaani keele oskus on palju madalam immigrantide hulgas, kuid kohustusliku keeleõppe tõttu koolides sulanduvad sisserändajate lapsed ühiskonda. Kõik katalaani keelt emakeelena kõnelejad on kakskeelsed ja valdavad ka hispaania keelt. Võib öelda, et katalaani keel moodustab olulisima osa katalaanide grupiidentiteedist.⁹⁹

Erinevalt baski rahvuslastest, kes propageerivad eksklusiivset baski identiteeti, räägivad katalaani rahvuslased topeltidentiteedist – katalaani identiteet ei välista hispaania identiteeti. Seetõttu kirjeldataksegi katalaani identiteeti sageli osana topeltidentiteedist või topeltrahvusest. Just oma hispaania identiteeti mittevälitava olemuse tõttu on katalaani rahvuslased saavutanud suurema institutsionaalse autonoomia Hispaania riigi sees.¹⁰⁰

Võrdluseks võib siinkohal välja tuua, et ajalooliselt on väga üksikasjalikult määratud, milline üks bask olema peab. Ideaalne bask on keskmist kasvu, laiade õlgade ja pika peenikese ninaga. Ta peaks olema sündinud Baskimaal ning tal peaks olema neli baski perekonnanime, mis näitavad, et ta on vähemalt teist põlve puhtavereline bask. Kuid kõige olulisem on, et ta peab rääkima baski keelt.¹⁰¹ Katalaanidel selliseid põhimõtteid ei ole.

---

⁹⁷ Keating 1996, lk 159–162

⁹⁸ Catalan – A language of Europe

⁹⁹ Keating 2000, lk 7

¹⁰⁰ E. Rolleri artikkel „The Catalan Community in Spain“ – Ethnopolitical Encyclopaedia, lk 156

¹⁰¹ M. Heibergeri artikkel „Basques, Anti-Basques, and the Moral Community“ – Becoming National: A Reader, lk 326

Katalaani identiteet vähemusrahvusena Hispaanias on väga tugev, samas kui toetus separatismile on näiteks Baskimaaga võrreldes madalam.¹⁰² Katalaanid peavad end sekulaarsemaks, ettevõtlikumaks ja tööle orienteeritumaks kui teised Hispaania rahvad, seda mitte individuaalsel vaid piirkonna tasandil. Samas peetakse mujal Hispaanias katalaane sageli kinnisteks, kurjadeks ning enesekeskseteks.¹⁰³

Kuid kas katalaanide all tuleks mõista Kataloonia elanikke, katalaani keele kõnelejaid, katalaani keelt emakeelena kõnelejaid või katalaani kultuuriruumi kuuluvaid inimesi? Katalaani rahvuslik identiteet on avatud uutele tulijatele ning nende ühiskond ei ole suletud.¹⁰⁴ Kataloonia valitsuse eesmärgiks on vähendada lõhet sünnipärase katalaanide ja mujalt Hispaaniast Katalooniasse sisse­rän­nanute vahel, seda suuresti keelepoliitika abil. Katalaani keele kasutuse märkimisväärne kasv on katalaani rahvuslikul liikumisel võimaldanud anda katalaani staatus ka sisse­rän­nanutele, kusjuures oluliseks ei peeta rassi, päritolu, sünnikohta, religiooni, põlvnevust ega muid indikaatoreid, millega saaks gruppe üksteisest eristada. CiU juht ja Kataloonia president Jordi Pujol on öelnud, et „katalaan on see, kes elab ja töötab Kataloonias ning tahab olla katalaan“.¹⁰⁵

Järgnevast tabelist võib näha, et topeltidentiteediga inimeste hulk moodustas 1979. aastal 50% ning 1991.-1994. aastal 67%. 2014. aastal oli vastav protsent 63.

Tabel 2. Identiteedid Kataloonias aastatel 1979, 1991-1994 ja 2014 (%)

Identiteedid	1979	1991-1994	2014
Vaid hispaanlane	13,0	16,0	5,3
Rohkem hispaanlane kui katalaan	11,0	20,0	5,4
Nii hispaanlane kui ka katalaan	33,0	37,0	31,0
Rohkem katalaan kui hispaanlane	6,0	10,0	26,1
Vaid katalaan	28,0	16,0	29,0
Ei tea/ei vasta	9,0	1,0	3,1
Kokku	100,0	100,0	100,0
N	[1232]	[1299]	[2000]

Allikas: G. Marks lk 79 ja CEO arvamusküsitlus

¹⁰² Keating 2000, lk 7

¹⁰³ *Ibid.* lk 9

¹⁰⁴ Keating 2000, lk 8

¹⁰⁵ E. Rolleri artikkel „The Catalan Community in Spain“ – Ethnopolitical Encyclopaedia, lk 156

2.4 Katalaani rahvuslus

2.4.1 Rahvusluse juured

Kataloonia rahvuslik identiteet pärineb Keskajast, mil tekkis Kataloonia kui territoorium ning jurisdiktsioon, mille defineerisid oma keel ja kultuur. Katalaani keel tekkis 10. ja 11. sajandil ladina keele allkeelena.

Bourbonide dünastia võimuletulekuga 1700. aastal Hispaanias, millele järgnes Hispaania pärilussõda (1701–1714), muutusid Prantsusmaa eeskujul riigi ülesehitamise poliitikad olulisemaks kui kunagi varem. Selliste poliitikatega sooviti saavutada suurem administratiivne, institutsionaalne ja kultuuriline integratsioon erinevate territoriaalsete üksuste vahel, mis kõik moodustasid Hispaania riigi. Katalaani eliit, kes pärilussõjas oli toetanud Austria kandidaati Hispaania troonile, kaotas suure osa oma võimust, kui Kataloonia autonoomia kehtestanud seadused tühistati. Katalaani keel, nagu ka teised kohalikud keeled Hispaanias, kaotas ametliku keele staatuse – see ei olnud enam lubatud ametiasutustes ega õppetöös.¹⁰⁶

Nende sündmuste ning Prantsuse revolutsiooni tagajärjel tekkinud romantismi mõjud levisid Kesk-Euroopas hoogsalt, piirkondlikke traditsioone rõhutavad liikumised Hispaania ääremaalidel. Barcelonas tekkis liikumine *Renaixença* ehk katalaani kultuuri, keele ja poliitilise teadvustamise taassünd. Algselt katalaani kirjakeele taastamist ning hiljem katalaani keele kasutuselevõttu kõigis valdkondades propageerinud liikumine sai olulise tõuke samal ajal Kataloonias aset leidnud märkimisväärsest tööstuse arengust. Tööstuslik Kataloonia oma õitsva majandusega oli suureks kontrastiks tagurliku ning suuresti põllumajandusest sõltuva ülejäänud Hispaania kõrval. Romantistlikud ideaalid ning rahvuslikud liikumised mujal Euroopas andsid katalaanidele intellektuaalset ning poliitilist inspiratsiooni. Katalaani keelest sai võimas sümboolne tunnus, mis ühendas edumeelsete töösturite ning poliitilise ja kultuurilise eliidi pürgimusi.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ Barrera-González 1995, lk 8–9

¹⁰⁷ *Ibid.* lk 10

2.4.2 Rahvuslus 20. sajandil

1913. aastaks olid katalaanid saavutanud teatava omavalitsuse. 14. aprillil 1931. aastal, kui valitsuses Madridis oli segane aeg, kuulutati Barcelonas välja iseseisev Kataloonia vabariik ning üle kaheksa aasta kogunes taas *Generalitat*. 1936. aastal valitud vasakpoolne Hispaania valitsus lubas Katalooniale autonoomia taastamist, kuid 1939. aastaks olid Franco väed Barcelona vallutanud ning katalaani keel ja kultuur keelustati.¹⁰⁸

Franco valitsemisaastate jooksul oli võitlus katalaani identiteedi tunnustamise ning omavalitsuse eest tihedalt kokku põimunud võitlusega demokraatia eest – neid kahte eesmärki peeti üksteisest sõltuvaks. Täheldatud on olulist koostööd rahvusliku ning mitterahvusliku opositsiooni vahel.¹⁰⁹

Franco surma järel 1975. aastal suutis poliitiline eliit kindlustada ülemineku demokraatiale, kuid seda osaliselt tänu nõusolekule anda eristaatus Katalooniale, Baskimaale ning Galiitsiale ehk niinimetatud Hispaania ajaloolistele piirkondadele.¹¹⁰ Adolfo Suarez üleminekuvalitsus hakkas otsima katalaanidega lepitust ja võimaldas pagendatud endise Kataloonia valitsusjuhi Josep Tarradellase eksiilist tagasipöördumise ning tema asumise taastatud *Generalitat*'i etteotsa. 1979. aastal töötati välja Kataloonia autonoomiastatuut, mille kiitis rahvahääletusel heaks 88% osalenutest. 1980. aastal korraldati uue demokraatliku ajastu esimesed parlamendivalimised, mille võitis Jordi Pujoli juhitud rahvuslik erakond *Convergència i Unió* (CiU).¹¹¹ Parem-tsentristlik CiU kogus 27,7% ja radikaalsem vasak-tsentristlik erakond *Esquerra Republicana de Catalunya* (ERC) 8,9% häältest. Edaspidi on iseloomustanud toetust katalaani rahvuslikele erakondadele kindel tõus.¹¹² Katalaanid saavutasid täieliku autonoomia 11. jaanuaril 1980. aastal, kuid päriselus vähema võimuga kui seda oli 1932. aasta autonoomiastatuudis.¹¹³

Erakond *Esquerra Republicana de Catalunya* (ERC), mille asutas 1931. aastal vasakradikaal Francesc Macià, esindab vasakpoolset rahvuslust. Kui Hispaania

---

¹⁰⁸ Minahan, 2002, lk 406–407

¹⁰⁹ Henders 2010, lk 52

¹¹⁰ *Ibid.* lk 49

¹¹¹ Keating 1996, lk 150

¹¹² Barrera-González 1995, lk 62–63

¹¹³ Minahan, 2002, lk 407

parempoolne valitsus peatas 1934. aastal Kataloonia valitsuse *Generalitat*'i tegevuse, hakkas vasakpoolne rahvuslus populaarsust koguma.¹¹⁴

Hispaania sotsialistlik partei (PSOE) on ametlikult alates 1918. aastast olnud föderalse vabariigi loomise poolt, kuid tegelikkuses on olnud palju oportunistlikum. Teise Vabariigi ajal (1931–1939) toetasid nad ka Kataloonia esimese autonoomiastatuudi vastuvõtmist.¹¹⁵

Endised kommunistid ehk vasakpoolsed rahvuslased on esindatud erakonnas Ühendatud Vasak (*Iniciativa per Catalunya Verds*), kes toetavad Kataloonia suuremat autonoomiat föderaalses Hispaanias.¹¹⁶

Kataloonia poliitikamaastikku iseloomustatakse sageli lisaks horisontaalteljele ehk vasakpoolse-parempoolse määratlusele lisaks ka vertikaalteljega, mis kujutab endast Katalaani ja Hispaania rahvuslust.

Suhteliselt killustunud, kuid stabiilse olemusega parteisüsteem on Kataloonias samuti mõjutanud katalaani rahvuslikku liikumist. Erinevalt Baskimaast ei ole Kataloonias ühte tugevat separatistlikku erakonda. Rahvusliku liikumise sees on nii mõõdukaid kui ka radikaalseid elemente, seetõttu ei ole liikumine võtnud terroristlikku vormi.¹¹⁷ Võime öelda, et poliitikamaastikul eksisteerib mitmekülgne toetus katalaani rahvuslusele. Lisaks saab välja tuua, et kui katalaani rahvuslus on peamiselt kodanliku iseloomuga ning on ajalooliselt soovinud Hispaania poliitikast osa võtta, siis baski rahvusluse esmased doktriinid rõhutavad baski vere unikaalsust. Samuti on oluline asjaolu, et katalaani keele rääkijate osakaal on baski keele omadest alati olnud suurem – baski keele rääkijate ring jäi väga väikseks, kui viiekümnendatel aastatel saabus ülejäänud Hispaaniast majanduslikult paremal järjel olevale Baskimaale väga palju töøjõudu ning baskid tundsid end ohustatutena.¹¹⁸

Vaidlused Kataloonia eristaatuse üle jätkusid ka 1980ndatel aastatel. Hispaania valitsuse suhtumine hakkas muutuma 1990ndatel, mil mõlemale poolele sobivale kokkuleppele jõudmist hakati esmakordselt üle paljude aastate pidama tähtsaks.¹¹⁹ Pärast

---

¹¹⁴ Keating 1996, lk 143

¹¹⁵ *Ibid.* lk 153

¹¹⁶ *Ibid.* lk 154

¹¹⁷ E. Rolleri artikkel „The Catalan Community in Spain“ – Ethnopolitical Encyclopaedia, lk 157

¹¹⁸ Guibernau 2005, lk 133–134

¹¹⁹ Keating 1996, lk 151

Hispaania Euroopa Majandusühendusega liitumist 1986. aastal on katalaani rahvuslus keskendunud iseseisvusele Euroopa Liidu piirides.¹²⁰

2.4.3 Rahvuslus tänapäeval

Katalaani rahvuslus hõlmab endas erinevaid traditsioone, see on oma kujunemise käigus sisaldanud konservatismi, proteksionismi, katoliikluse, antiliberalismi, industrialismi, föderalismi ja separatismi elemente. Kui enamasti on rahvuslus omane eeskätt parempoolsetele ning konservatiivsetele ideoloogiatele, siis katalaani rahvuslust saab seostada nii parem- kui ka vasakpoolsete poliitiliste vaadetega, välja arvatud paremäärmuslusega. Paremradikaalid, kes ei tunnistanud katalaane kui eraldiseisvat rahvust, tõrjuti lõplikult kõrvale Franco ajal.¹²¹

Kaasaegne katalaani rahvuslus koosneb paljudest elementidest. Liikumise telje moodustavad ajalugu, keel ja kultuur. Franco režiimi ajal see tugevnes veelgi, lisaks ametiühingutele, võimukatele ärimeestele, üliõpilastele ja poliitikutele toetas katalaani keele ja kultuuri elustamist ka katoliku kirik. See kultuuriline ärkamine iseloomustab Katalooniat varastes 1980ndatest alates, müütide ja sümbolite elustamisest kasvas välja keelepoliitika ning tugev katalaani identiteet, millele on lisanud ka riigi ülesehitamise soov.¹²² Katalaani rahvusluse kontekstis peetakse väga oluliseks keelt, ajalugu, kultuuri ja institutsioone, mitte aga rassilist kuuluvust või põlvnemist. Seetõttu saab katalaani rahvuslust iseloomustada kui tugevat kodanikurahvuslust.¹²³ Poliitiline autonoomia on olnud katalaani rahvuslaste keskseks, kuid mitte ainsaks nõudmiseks. Rahvuse ülesehitamine läbi keele ja kultuuri, majanduse ja kodanikuühiskonna ning välissuhete valdkondades samuti oluline.¹²⁴ Eelkõige läbi keele soovivad rahvuslased kindlustada ning tugevdada katalaani identiteeti ning integreerida immigrante.¹²⁵

Kataloonial on olnud kolm autonoomiastatuuti: aastatel 1932, 1979 ja 2006. Statuutidega reguleeritakse Kataloonia valitsuse võim eelkõige hariduse, territoriaalse planeerimise, kohtusüsteemi, avaliku korra ja muude tähtsamate valdkondade kohta. Kõik kolm kiideti heaks rahvahääletusel ning kõik kolm piirati hiljem Hispaania

---

¹²⁰ Minahan, 2002, lk 407

¹²¹ Keating 1996, lk 152

¹²² E. Rolleri artikkel „The Catalan Community in Spain“ – Ethnopolitical Encyclopaedia, lk 155

¹²³ Keating 1996, lk 164

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ *Ibid.* lk 166

Parlamendi poolt. Kõige tähelepanuväärsem oli vastasseis viimasele, 2006. aasta statuudile, millele Hispaania PSOE valitsus oli lubanud anda oma toetuse, kuid konservatiivse opositsioonierakonna Rahvapartei eestvedamisel korraldati meediakampaania ning koguti allkirju Kataloonia uue seaduse vastu. Selle tulemusel kuulutas Hispaania Konstitutsioonikohus 28. juunil 2010. aastal statuudi neliteist artiklit põhiseadusevastaseks ning ülejäänud kakskümmend seitse artiklit sõnastati ümber. Kõige märkimisväärsemaks kohtuotsuseks oli, et katalaani keel kaotas esimese keele staatuse haridussüsteemis ning administratsioonis ning et katalaanid ei ole eraldiseisev rahvus, kuna eksisteerib vaid üks, hispaania rahvas. Kaks aastat hiljem avaldas poolteist miljonit katalaani meelt Hispaania Keskvalitsuse jäikuse vastu, kusjuures meeleavalduse loosungiks sai „Kataloonia – uus riik Euroopas“. Hispaania peaminister, endine opositsioonijuht Mariano Rajoy, Kataloonia-vaenuliku poliitika esindajana, katalaanide demokraatlikule ning rahumeelsele protestile ei reageerinud.¹²⁶

Tänapäeval on katalaani rahvuslus tugevalt Euroopa-meelne ning katalaanid on olnud üheks eestvedajaks liikumises Regioonide Euroopa. Soovitakse luua uus poliitiline kord, kus riikideta rahvastel oleks riikide kõrval oma kindel koht. Michael Keating nimetab katalaani mõõdukat rahvuslust hegemoonlikuks ideoloogiaks, mis oma erikujudega hõlmab suurema osa aktiivsest elanikkonnast.¹²⁷ Katalaani rahvuslased väidavad, et Kataloonia kui Hispaania rikkaim ning arenenuim piirkond on tänapäevaks seotud rohkem Euroopa Liidu kui ülejäänud Hispaaniaga.¹²⁸ Paljude katalaanide jaoks on autonoomia vaid esimene samm teel iseseisva Katalooniani Euroopa Liidus ning osad neist nimetavad Hispaaniaks ülejäänud riiki, justkui Kataloonia oleks juba eraldiseisev Euroopa riik.¹²⁹ Katalaani rahvuslust on nimetatud ka vabakaubanduslikuks rahvusluseks, kuna see näeb ülemaailmset seotust pigem rahvaste jaoks tuluallikana, kui ohuna etnokultuurilisele pärandile.¹³⁰

---

¹²⁶ Catalonia Calling, lk 81

¹²⁷ Keating 2000, lk 12

¹²⁸ Minahan, 2002, lk 407

¹²⁹ *Ibid.* lk 408

¹³⁰ Sutherland 2012, lk 125

2.5 Separatism

1996. aastal kirjutas Keating, et kui rahvuslus on Kataloonias tugev, siis toetus separatismile on alati olnud madal. 19. sajandil lükkasid rahvuslased Kataloonias eranditult kõik separatismiga seonduva tagasi ning väitsid, et rahvuslusega see ei seonu. Kodusõja ajal (1936–1939) tekkisid küll separatistlikud liikumised, kuid seda eelkõige sel põhjusel, et üldised väljavaated olid halvad ning taktikaliselt tuli kaaluda erinevaid lahendusi. Sõja lõppedes kaotasid need aga oma tähtsuse. Separatistid koondusid aga 1978. aastal rühmitusse *Terra Lliure* (eesti k. Vaba Maa), mis põhjustas rünnakute käigus ühe surma, kuid otsustas 1990ndate alguses rahumeelse poliitika kasuks. 1992. aastal kuulutas erakond ERC end iseseisvust pooldavaks ning saavutas valimistel 8%-lise toetuse.¹³¹

Kuigi toetus separatismile on traditsiooniliselt olnud nõrk, aktsepteerivad kõik erakonnad v.a. paremäärmuslased üldisemas tähenduses Kataloonia õigust enesemääramisele. Arvatakse, et Hispaania ja Kataloonia vahelised suhted põhinevad kokkuleppel, millega mõlemad pooled on nõustunud, kuid mis on edaspidi siduva olemusega vaid siis, kui sellele on püsiv heakskiit.¹³²

1991. aastal, Baltimaade iseseisvumisele järgnenud rahutuse laines, kiitis Kataloonia parlament heaks ettepaneku Kataloonia kui rahvuse enesemääramisõiguse kohta. Kataloonia president Jordi Pujol aga väitis kogu Euroopale, et Kataloonia eesmärgiks ei ole seda õigust rakendada ning et soovitakse vaid katalaani rahvuse eksisteerimist ühtse Hispaania sees. Räägiti oma maa ülesehitamisest.¹³³

Barcelona Ülikooli lähiajaloo professor J. M. Solé i Sabaté on välja toonud, et iseseisvat riiki soovivad katalaanid kolmel põhjusel: 1) pidevad solvangud Kataloonia kohta poliitikas ja meedias, 2) ajaloolised faktorid ning 3) Hispaania Konstitutsioonikohtu otsus lükata tagasi uus Kataloonia autonoomiastatuut.¹³⁴

Viimastel aastatel on toetus Hispaaniast eraldumisele Kataloonias järjekindlalt kasvanud. Kui vaatame arvamusuuringute keskuse Centre d'Estudis d'Opinió poliitilisi hoiakuid mõõtvate arvamusküsitluste tulemusi ajavahemikul 2005 kuni 2014 (joonis

---

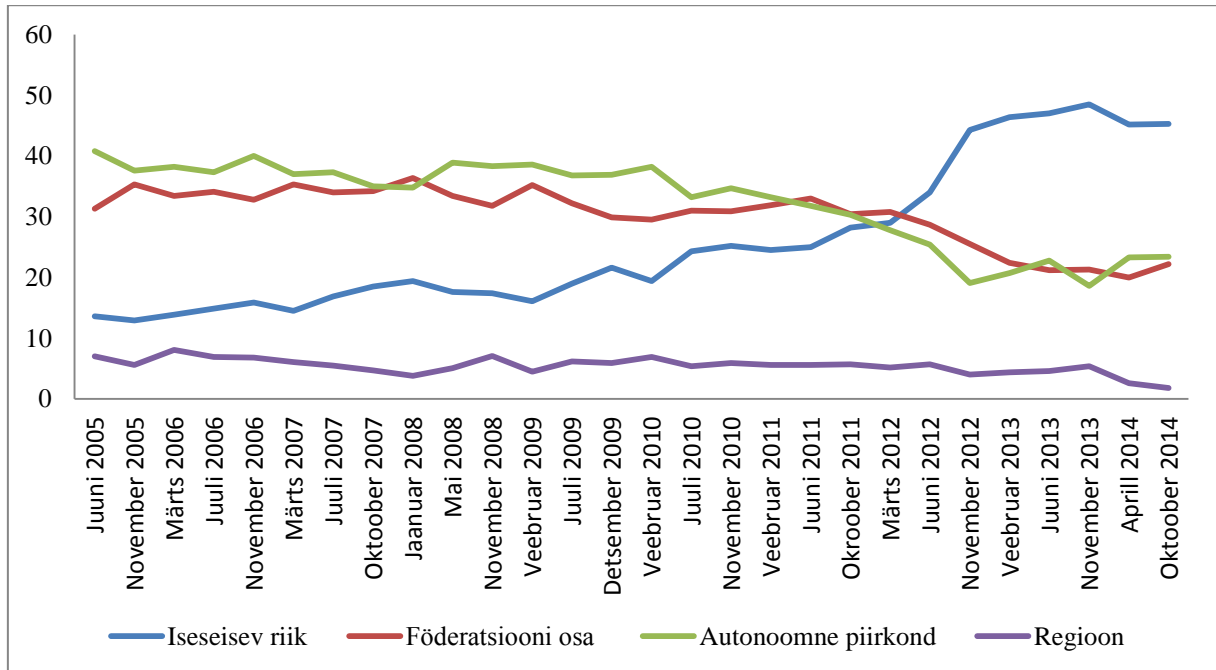
¹³¹ Keating 1996, lk 156

¹³² *Ibid.*

¹³³ *Ibid.* lk 157

¹³⁴ Catalonia Calling, lk 82

2.1), siis näeme, et toetus iseseisva riigi loomisele on 13%-lt kasvanud 45%-ni – oma riigi pooldajate arv on viimase kümnendi jooksul rohkem kui kolmekordistunud. Kuid miks püsis 2008. aasta lõpuni toetus suhteliselt samal tasemel ning hakkas seejärel jõudsalt kasvama?

Joonis 2.1 Riigikorraldust puudutavad eelistused Kataloonias aastatel 2005–2014 (%)
Allikas: Centre d’Estudis d’Opinió

Iseseisvuslasteks (*independentista*) tuleks Kataloonia kontekstis nimetada neid, kes vastavad kolmele kriteeriumile – pooldavad iseseisvust, identifitseerivad end vaid Katalooniaga ning soovivad Katalooniale oma passi. Näiteks 1996. aastal moodustasid nad elanikkonnast 20,6%. Nõrkadeks ehk mitte nii pühendunud iseseisvuslasteks peetakse neid, kes pooldavad iseseisvust, kuid ei vasta kahele teisele kriteeriumile. Kokku moodustasid nad 35% elanikkonnast.¹³⁵

Katalaani rahvuslased toovad välja, et Kanada Ülemkohus on vastu võtnud otsuse, mille kohaselt ei ole Quebecil riigist eraldumiseks seaduslikku õigust, kuid kui provintsis enamus rahvahääletusel iseseisvuse kasuks otsustab, on föderaalne valitsus nõus läbi rääkima.¹³⁶ Sama soovitakse ka Katalooniale.

¹³⁵ Swenden 2006, lk 278

¹³⁶ Gat 2013, lk 361

2.6 Majanduslikud aspektid Kataloonia iseseisvuse toetamisel

2.6.1 Ebaproportsionaalne fiskaalsüsteem

Kataloonial oli ajalooliselt oma fiskaalsüsteem ehk makse kogus ja haldas *Generalitat* ning mitte Hispaania kuningas. Kuna aga tegu oli Hispaania rikkaima piirkonnaga, otsustas kuningas Felipe V vallutatud Katalooniale 1715. aastal maksureformi käigus kehtestada aina uusi ja uusi makse. Välja võib tuua, et näiteks ajavahemikul 1729–1779 kasvas Kataloonia maksukoormus 150% ning 1888. aastaks maksid katalaanid kaks korda rohkem makse kui nende teised hispaania ametivennad – kui keskmiselt maksis iga hispaanlane makse 2,1 peseetat, siis katalaanide maksukoormus oli 4,8 peseetat. Aastas maksis Kataloonia makse üle 8,8 miljoni peseeta ning ülejäänud Hispaania kokku 32,7 miljonit. Kui aga võrrelda elanike arvu Kataloonias (1,8 miljonit) ülejäänud Hispaaniaga (17,5 miljonit), saab välja tuua tõsiasja, et 10% Hispaania elanikkonnast maksis 27% maksudest. Olukord halvenes veelgi pärast 1898. aastat, mil Hispaania kaotas oma kolooniad ning Hispaania ja Ameerika Ühendriikide vaheline sõda laastas Hispaania majandust. Sõjaline lüüasaamine 1899. aastal tõi endaga kaasa veelgi kõrgemad maksud, mis omakorda põhjustas suure vastasseisu Kataloonia keskklassi ning Hispaania valitsuse vahel. 1900. aastal maksis Barcelona rohkem kui Vana-Kastiilia, Aragoonia ja Valencia kokku – piirkond maksis riigile 174 miljonit peseetat, samal ajal kui Madrid maksis vähem kui 143 miljonit. 20. sajandi hakul maksis Kataloonia 250 miljonit peseetat aastas, samal ajal kui Hispaania valitsus investeeris Kataloonia taristusse, haridusse, tervishoidu ning põllumajandusse kokku vaid 19,1 miljonit. 1956. aastal oli Kataloonia panuseks 5,5 miljardit peseetat, samal ajal kui Hispaania valitsus kulutas Kataloonia peale 1,2 miljardit peseetat. See teeb fiskaaldefitsiidiks 79%.¹³⁷

Kindral Franco surm tõi endaga kaasa poliitilise muutuse – taastati demokraatia ning taasasutati *Generalitat*. Kuid majanduslik muutus jäi tulemata. 1978. aasta Kataloonia autonoomiastatuuti üritati küll sisse tuua võimalus ise osaliselt ise otsustada, kui palju ja kuhu maksudest saadud raha investeerida, kuid Hispaania keskvalitsus Adolfo Suáreze juhtimisel lükkas ettepaneku tagasi. Majandusküsimused jäid tahaplaanile, kuna ka Kataloonia jaoks oli olulisem taastada otsustusvõim sellistes

---

¹³⁷ Catalonia Calling, lk 87–90

valdkondades nagu keel ja haridus, mida peeti elutähtsaks rahvuse ja kultuuri püsimajäämise eesmärgil.¹³⁸

2.6.2 Majanduskriisist poliitilise kriisini

1980ndatel leidis aset suur muutus mõtlemises, mis puudutab regioonide arengut Euroopas – tähelepanu suunati riiklikult üleeuroopalisele, kontinentaalsele ja globaalsele tasemele. Sõjajärgsel perioodil olid poliitikad põhinenud eelkõige riiklikul suunamisel ja planeerimisel. Nii riiklikud kui ka erainvesteeringud paigutati majanduslikult arenenud piirkondadest ümber vähemarenenud piirkondadesse, seda enamasti taristu arendamise, abirahade ja maksusoodustuste näol. 1990ndateks aastateks aga pidid regioonid leidma oma koha konkurentsile avatud Euroopa ja globaalsetel turgudel. Globaliseerumisega kaasnenud rahvusvaheline kaubandus, kapitali liikuvus ning rahvusvaheliste korporatsioonide areng tõid endaga kaasa olukorra, kus investorid, kellel ei võimaldatud investeerida neile huvipakkuvasse regiooni, võisid oma varad hoopis riigist välja viia. See vähendas valitsuste kontrolli oma majanduse üle ning regioonid hakkasid omavahel investeeringute nimel võistlema.¹³⁹

Rahvusriigid on globaalses majanduses kaotanud oma juhtrolli, kuna majanduslikult edukad piirkonnad, mida Jaapani majandusteadlane Kenichi Ohmae nimetab regioon-riikideks, saavad iseseisvalt hakkama. Globaalne maailm ei tunne enam tehislikke poliitilisi riigipiire, vaid keskendub geograafilistele üksustele, nagu seda on Hongkong, Osakat ümbritsev Kansai piirkond ning Kataloonia. Need on piirkonnad, kus reaalselt tööd tehakse ning kus majandus reaalselt õitseb. Fakt, et nad paiknevad teiste rahvusriikide piiride sees, on ajaloolise juhuse tagajärg ning ei mängi mingit rolli. Need piirkonnad on ise piisava suurusega, et olla tänapäevases globaalses majanduses eraldiseisvad äriüksused, sõltumata nende poliitiliste piiride asukohast.¹⁴⁰

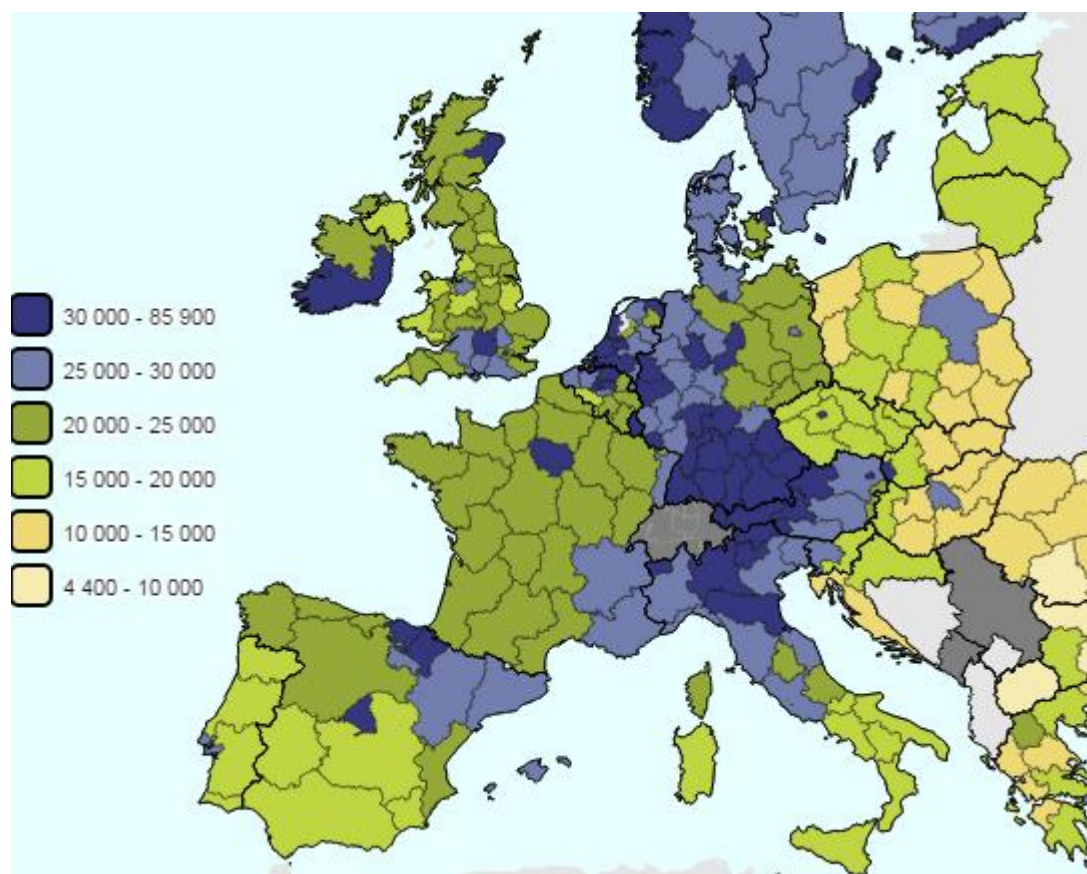
---

¹³⁸ Catalonia Calling, lk 93

¹³⁹ Keating 2000, lk 1

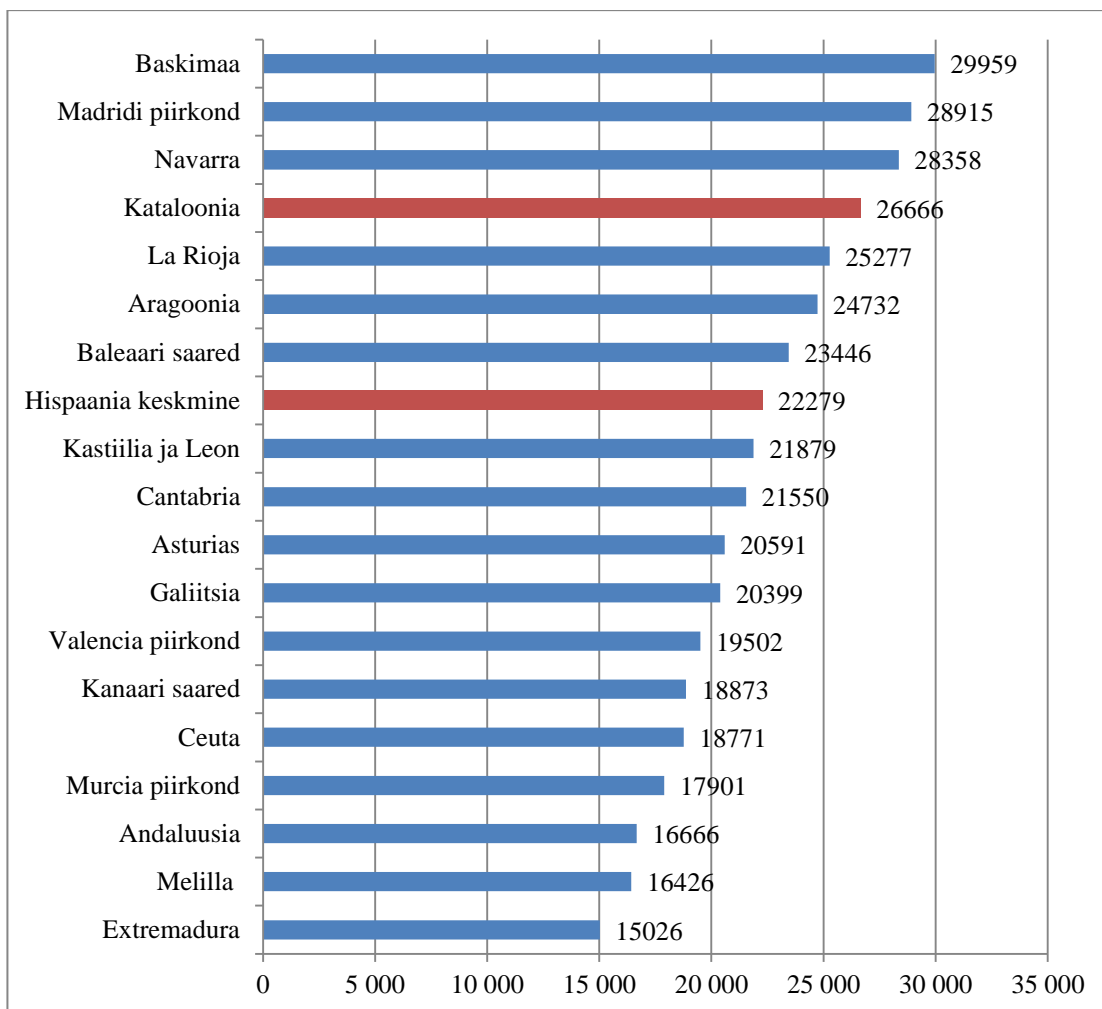
¹⁴⁰ Ohmae 1996, lk 5

Jooniselt 2.2 on näha, et kui võrrelda ostujõu standardeid elaniku kohta (PPS) Euroopa Liidus 2011. aastal, siis Katalooniat (28.400€) võib edukalt kõrvutada Saksamaa, Madalmaade ja Skandinaavia regioonidega. Võrdluseks Madridi piirkonna PPS oli 31.500€, Baskimaal 32.500€ ja Andaluusias 18.300€. Eestis oli ostujõu standard elaniku kohta 17.400€.

Joonis 2.2 Ostujõu standardid elaniku kohta Euroopa Liidus 2011. aastal (€)
Allikas: Eurostat

Jooniselt 2.3 näeme, et 2013. aastal oli Hispaania keskmine sisemajanduse koguprodukt (SKP) elaniku kohta 22.279€. Kõige kõrgem oli SKP elaniku kohta Baskimaal (29.959€), mis oli 34,5% kui Hispaania keskmine. Madridi piirkonna SKP (28.915€) oli Hispaania regioonidest teisel kohal, olles 29,8% Hispaania keskmisest kõrgem. Kataloonia sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta oli neljandal kohal (26.666€) ehk 19,7% Hispaania keskmisest SKP-st kõrgem.

Joonis 2.3 Sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta Hispaania regioonides lõikes 2013. aastal (€)

Allikas: Hispaania statistikaamet

Majanduslikud küsimused on juba ammu põhjustanud hõõrdumist Barcelona ja Madridi vahel. Kataloonia Hispaania ühe rikkaima piirkonnana ei oma kontrolli oma maksude üle – Kataloonia maksutulu läheb Hispaania valitsusele, mis sellest osa Katalooniasse tagasi investeerib. Katalaani rahvuslaste meelest on see osa ebaproportsionaalselt väike.¹⁴¹

21. sajandi algusaastatel on Kataloonia maksnud 8–11% oma SKP-st riigi vaesemate piirkondade toetamiseks. Saksamaa hinnangul ei peaks see number kunagi olema suurem kui 4% ning Ameerika Ühendriikides on see 2,5%.¹⁴² Aastatel 2006–2009 oli fiskaaldefitsiit umbes 16 miljonit eurot aastas, 2010. aastal oli Kataloonia

¹⁴¹ Connolly 2013, lk 58

¹⁴² Catalonia Calling, lk 88

maksukoormus 19,4% SKP-st, piirkonda jõudis investeringutena tagasi 14,2%. Perioodil 1986–2010 oli Kataloonia keskmine fiskaaldefitsiit 8,1% SKP-st.¹⁴³

Aastatel 1996–2007 oli Hispaania majandus SKP tõusu põhjal üks kiiremini arenevaid ja edukamaid Euroopas. 2008. aastal aga algas majanduskriis, millest Hispaanial õnnestus teatud määral toibuda alles 2014. aastal. Ülemaailme majanduskriis oli Hispaania majandussurutise üks põhjustajaid, kuid praeguseks on selgunud ka siseriiklikud faktorid.

Majanduskriis eskaleerus peagi konstitutsiooniliseks kriisiks. Septembris 2012 kuulutas Kataloonia valitsus novembriks välja erakorralised valimised ning Kataloonia parlament hääletas iseseisvusreferendumi korraldamise poolt. Viimase mitmekümne aasta kõige raskeim majanduskriis ähvardas kaasa tuua Hispaania lagunemise. Sinnamaani olid Euroopas langenud mitmed valitsused, sealhulgas ka Hispaanias, kuid nüüdseks hakkas esile kerkima rahvusriigi püsijäämise küsimus.¹⁴⁴

Viimaste kümnendite suurim majandussurutis on tekitanud suure debati Kataloonia majanduslikust diskrimineerimisest. Praegust rahastamissüsteemi peetakse ebaõiglaseks. Kui näiteks Baskimaal kogutakse kõik maksud kohapeal ning seejärel loovutatakse neist teatav osa Hispaania valitsusele, siis Kataloonias nagu enamikes regioonides kogub makse Hispaania valitsusele alluv amet, mis tagastab osa maksudest regioonile.

Eurotsooni kriis ei ole ainus ega peamine põhjus hiljutiste piirkondlike rahvuslike liikumiste populaarsuse kasvu seletamisel, need eksisteerisid ammu enne, kui käesolev majandussurutis alguse sai. Siiski on need omavahel seotud vähemalt kolmel põhjusel. Esiteks, eurotsooni kriis on Kataloonias mõjutanud separatismi toetamise määra. Sealsed rahvuslased on olukorda enda kasuks hästi ära kasutanud, väites nüüd, et Hispaania majandusliku allakäik on kaasa tõmmanud ka Kataloonia, mis iseseisva riigina kuuluks rikkamate ja stabiilsemate riikide, niiöelda Põhja-Euroopa hulka. Teiseks, riigiüleste kasinusmeetmete kehtestamine Hispaanias pani katalaane tundma, et nende elu mõjutavad otsused tulevad liiga suurel määral Madridist.¹⁴⁵ Kolmanda seosena saab välja tuua, et majanduslikult arenenud piirkonnad võivad soovida iseseisvuda selleks, et

---

¹⁴³ Connolly 2013, lk 95

¹⁴⁴ Royo 2013, lk 11

¹⁴⁵ *Ibid.* lk 93

saavutada kontroll oma maksutulude üle ning vältida olukorda, kus ollakse sunnitud rahastama riigi vaesemaid piirkondi.¹⁴⁶

Võib öelda, et majandusliku iseseisvuse saavutamine kriisis Hispaaniast on mänginud suurt rolli katalaani rahvusliku liikumise toetamisel.¹⁴⁷

2.6.3 Majanduslike aspektide olulisus

Enamasti peetakse rahvuslikku identiteeti põhiteguriks iseseisvuse toetamisel. Kuid Kanada poliitikateadlase Paul Howe'i sõnul peab enamik uurimusi, mis analüüsivad iseseisvuspüüdlusi nii Quebecis, Šotimaal, Baskimaal kui ka Kataloonias, peab sealsete inimeste seotust riigi teatud piirkonnaga ning mitte riigi endaga üheks olulisimaks faktoriks setsessiooni pooldamisel. Howe, kes avaldas 1998. aastal uurimuse ratsionaalse mõtlemise ning iseseisvuse toetamise vahelistest seostest Quebecis, tõi välja, et rahvuslikku identiteeti tuleks käsitleda kui poliitiliselt stabiilset seisukohta, kuna lühikese perioodi jooksul see oluliselt ei muutu. Seega saab identiteedi põhjal selgitada vaid stabiilset toetust setsessioonile, mitte aga järske muutusi.¹⁴⁸ Sel põhjusel on oluline leida teisi põhjuseid, mille abil saab seletada eraldumise toetamise kasvu. Identiteedi kui põhiteguri kõrval on Howe Quebeci võimaliku iseseisvumise vaatlemisel välja toonud ka teisi faktoreid, nimelt Kanadast eraldumise majanduslike kulude ja tulude tajumine ning mõjud prantsuse keelele. Kuna Quebeci ja Katalooniat peetakse iseseisvuspüüdluste ja demokraatia kontekstis väga sarnasteks, saab Quebeci setsessiooni toetuse kirjelduseks loodud mudeleid kasutada ka Kataloonia puhul.

Majanduslike kaalutluste olulisus setsessiooni toetamisel on erinevate inimgruppide jaoks erinev. Howe näitas, et majanduslike kaalutluste tähtsus on suurem topelidentiteediga inimestega hulgas. Teisisõnu, end nii Kanada kui ka Quebeciga identifitseerivad kodanikud tähtsustavad setsessiooniga kaasnevaid majanduslikke tagajärgi, samas kui tugeva Quebeci identiteediga kodanike jaoks avaldavad need vähem mõju.¹⁴⁹

Hispaaniast lahkulöömise majanduslike tagajärgede küsimus on Kataloonias viimastel aastal muutunud väga aktuaalseks, eelkõige seoses fiskaaldefitsiidi ümber puhkenud aruteludega. Võime eeldada, et nõutud fiskaalsuveräänsus mõjutab ka toetust

---

¹⁴⁶ Horowitz 2000, lk 249–254

¹⁴⁷ Connolly 2013, lk 94

¹⁴⁸ Howe 1998, lk 32

¹⁴⁹ *Ibid.*

iseseisvusele. Samuti saab välja tuua, et toetus iseseisvumisele püsis 2008. aasta lõpuni suhteliselt samal tasemel ning hakkas jõudsalt tõusma ajal, mil Hispaanias sai alguse majandussurutis.

2.7 Hüpoteesid

Lähtudes eelpool käsitletud teoriast, näidetest ja uurimisküsimustest, saab Kataloonia iseseisvumise toetuse põhjuste kohta sõnastada järgmised hüpoteesid:

H1: Rahvuslik identiteet on peamine indikaator iseseisvuse toetamisel. Need kodanikud, kes identifitseerivad end rohkem katalaanide kui hispaanlastena või vaid katalaanidena, on tõenäoliselt rohkem Kataloonia iseseisvumise poolt, kui need, kes peavad end nii hispaanlaseks kui ka katalaaniks, pigem hispaanlaseks kui katalaaniks või vaid hispaanlaseks.

H2: Majanduslikud kaalutlused iseseisvuse toetamisel samuti olulised. Need kodanikud, kes usuvad, et iseseisvas Kataloonias oleks elatustase kõrgem, on rohkem Hispaaniast eraldumise poolt.

H3: Kuna rahvuslik identiteet on pigem püsiv nähtus, saab separatismi toetamise järsku kasvu seletada pigem majanduslike faktorite abil.

3. EMPIIRILINE UURIMUS

3.1 Andmestik, muutujad ja meetod

3.1.1 Kasutatud andmebaas ja valim

Uurimuse läbiviimiseks on kasutatud Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) 2014. aasta aprillis avaldatud poliitilisi hoiakuid mõõtvat arvamusküsitluse andmeid. CEO on Kataloonia valitsuse valitsemisalas tegutsev arvamusuuringute keskus, mis viib ametlikke ulatuslikke poliitikat, majandust, geograafiat, demograafiat ja ühiskonda puudutavaid arvamusküsitlusi Kataloonias läbi kaks või kolm korda aastas. CEO andmed mõjutavad poliitikate kujundamist Kataloonias. Antud töös kasutatud küsitlus viidi läbi 2014. aasta esimeses kvartalis. Poliitilisi hoiakuid mõõtvaid küsitlusi korraldab CEO alates 2005. aastast.

Käesolevas töös kasutatava küsitluse representatiivse valimi moodustavad Hispaania kodanikest Kataloonia alalised elanikud vanuses 18 ja rohkem aastat, kokku küsitleti 2000 inimest. Küsitluse valim moodustati Kataloonia maakondade elanikest kihtvalimi meetodil juhuväljavõttu kasutades, seetõttu on võrdselt esindatud mõlema soo kõikide täisealiste vanusegruppide esindajad. Veamarginaal oli +/- 2,69%.

Järgnevalt on sagedustabelite kujul esitatud ülevaade CEO poliitilisi hoiakuid mõõtvat arvamusküsitluse (katalaani keeles *Baròmetre d'Opinió Política (BOP), 1a onada, REO 746*) käigus kogutud andmetest, mis seostuvad antud töö uurimisküsimustega.

Kahetuhandest kihtvalimi meetodil juhuväljavõttu kasutades valituks osutunud vastajatest identifitseeris 31,2% end katalaanidena, 26,7% rohkem katalaanide kui hispaanlastena, 29,6% nii hispaanlaste kui ka katalaanidena, 4,6% rohkem hispaanlaste kui katalaanidena ning 5,2% vaid hispaanlasteks (vt. tabel 3.1). Seega on 60,9% küsitletutest on topeltidentiteediga.

Tabel 3.1 Rahvuslik identiteet

Küsimus nr C700. Millise järgneva väitega Te ennast enim identifitseerite: ma pean end vaid hispaanlaseks, rohkem hispaanlaseks kui katalaaniks, nii hispaanlaseks kui ka katalaaniks, rohkem katalaaniks kui hispaanlaseks või vaid katalaaniks?

	Sagedus	Osakaal (%)
Vaid hispaanlane	104	5,2
Rohkem hispaanlane kui katalaan	93	4,6
Nii hispaanlane kui ka katalaan	593	29,6
Rohkem katalaan kui hispaanlane	533	26,7
Vaid katalaan	623	31,2
Ei tea	22	1,1
Ei vasta	32	1,6
Kokku	2000	100,0

Tabelist 3.2 selgub, et iseseisvuslasteks ehk Kataloonia iseseisvuse pooldajateks pidasid end peaaegu pooled ehk 49,8% küsitletutest.

Tabel 3.2 Iseseisvuslaste osakaal

Küsimus nr 45. Kas peate end iseseisvuslaseks?

	Sagedus	Osakaal (%)
Jah, olen seda terve elu olnud	498	24,9
Jah, viimaste aastatel hakanud	498	24,9
Ei, ma ei ole iseseisvuslane	914	45,7
Ei tea	56	2,8
Ei vasta	34	1,7
Kokku	2000	100,0

Tabelist 3.3 on näha, et oma riigi loomise poolt hääletaks Kataloonia valitsuse planeeritaval rahvaküsitlusel 58,5% vastanutest, samas kui vastu hääletaks 19,4%.

Tabel 3.3 Toetus oma riigi loomisele

Küsimus nr 31a. 9. novembril 2014. aastal plaanib parlamendi enamus korraldada rahvaküsitluse otsustamiseks Kataloonia tuleviku üle, kuidas vastaksite küsimusele: Kas soovite, et Katalooniast saaks riik?

	Sagedus	Osakaal (%)
Hääletaksin poolt	1169	58,5
Hääletaksin vastu	387	19,4
Ei hääletaks	253	12,6
Rikuksin valimisedeli	1	0,1
Jätaksin valimisedeli tühjaks	11	0,5
Ei saa hääletada	3	0,1
Ei tea	146	7,3
Ei vasta	30	1,5
Kokku	2000	100,0

Üldisemalt rääkides on 47,5% küsitletutest iseseisva riigi poolt, samas kui 18,1% eelistaks Katalooniat näha osariigina föderatiivses Hispaanias. 22,7% arvab, et Kataloonia peaks jätkama autonoomse piirkonnana ning 3,0% usub, et Kataloonia peaks olema regioon Hispaanias ehk kaotama oma autonoomia (vt tabel 3.4).

Tabel 3.4 Riigikorraldust puudutavad eelistused

Küsimus nr 30. Kas Kataloonia peaks olema...

	Sagedus	Osakaal (%)
Regioon Hispaanias	61	3,0
Autonoomne piirkond Hispaanias	454	22,7
Osariik föderatiivses Hispaanias	361	18,1
Iseseisev riik	950	47,5
Ei tea	134	6,7
Ei vasta	40	2,0
Kokku	2000	100,0

67,7% küsitletutest arvab, et Kataloonia on saavutanud ebapiisava autonoomia ning 21,9% usub, et saavutatud on piisav autonoomia (vt tabel 3.5)

Tabel 3.5 Autonoomia määr

Küsimus nr 29. Kas Kataloonia on saavutanud...

	Sagedus	Osakaal (%)
Liiga suure autonoomia	62	3,1
Piisava autonoomia	438	21,9
Ebapiisava autonoomia	1354	67,7
Ei tea	127	6,3
Ei vasta	19	1,0
Kokku	2000	100,0

Kataloonia poliitilist olukorda pidas 47,5% ehk peaaegu pool vastanutest halvaks ning 15,0% väga halvaks (vt tabel 3.6). 33,7% vastanutest ei usu, et Hispaania valitsus pakub välja Katalooniale sobiva kokkuleppe ning 33,8% peab seda väheõnoliseks (vt tabel 3.7)

Tabel 3.6 Poliitiline olukord Kataloonias

Küsimus nr 9. Kuidas hindaksite praegust poliitilist olukorda Kataloonias?

	Sagedus	Osakaal (%)
Väga hea	24	1,2
Hea	342	17,1
Ei hea ega halb	312	15,6
Halb	951	47,5
Väga halb	299	15,0
Ei tea	64	3,2
Ei vasta	8	0,4
Kokku	2000	100,0

Tabel 3.7 Hispaania valitsuse vastutulelikkus

Küsimus nr 35. Kui tõenäoliseks peate, et Hispaania valitsus pakub välja kokkuleppe, mis oleks vastuvõetav Kataloonia parlamendi enamusele?

	Sagedus	Osakaal (%)
Väga tõenäoline	121	6,0
Üsna tõenäoline	331	16,6
Vähetõenäoline	676	33,8
Ebatõenäoline	674	33,7
Ei tea	188	9,4
Ei vasta	10	0,5
Kokku	2000	100,0

Tabelist 3.8 näeme, et Kataloonia majanduslikku olukorda pidas halvaks 54,2% vastanutest ning väga halvaks 24,3%. 10,6% arvas, et olukord ei ole ei hea ega halb. Vaid 10,3% küsitletutest pidas majanduslikku olukorda Kataloonias heaks või väga heaks. 55,9% vastanutest arvas, et Kataloonia valitsus peaks ise otsustama sealsete kodanike ja ettevõtete maksude määra ning maksuraha kulutamise üle, 20,7% vastanutest oli pigem poolt (vt tabel 3.9).

Tabel 3.8 Majanduslik olukord Kataloonias

Küsimus nr 4. Kuidas hindaksite praegust majanduslikku olukorda Kataloonias?

	Sagedus	Osakaal (%)
Väga hea	11	0,5
Hea	195	9,8
Ei hea ega halb	211	10,6
Halb	1084	54,2
Väga halb	486	24,3
Ei tea	11	0,5
Ei vasta	2	0,1
Kokku	2000	100,0

Tabel 3.9 Toetus fiskaalsuveräänsusele

Küsimus nr P13c. Kas Te olete täielikult poolt, pigem poolt, pigem vastu või täielikult vastu sellele, et Kataloonia valitsus saaks ise otsustada kodanike ja ettevõtete maksude määra ning maksuraha kulutamise üle?

	Sagedus	Osakaal (%)
Täielikult poolt	1118	55,9
Pigem poolt	415	20,7
Pigem vastu	180	9,0
Täielikult vastu	140	7,0
Ei tea	119	6,0
Ei vasta	28	1,4
Kokku	2000	100,0

Tabelist 3.10 näeme, et 47,9% vastanutest uskus, et iseseisvas Kataloonia riigis oleks katalaanide elatustase kõrgem kui praegu ning 16,6% arvates praegusega samal tasemel. 22,1% vastanute meelest oleks elatustase madalam kui praegu.

Tabel 3.10 Elatustase iseseisvas Kataloonias

Küsimus nr 32. Kui Kataloonia oleks iseseisev riik, milline oleks katalaanide elatustase?

	Sagedus	Osakaal (%)
Kõrgem kui praegu	957	47,9
Samal tasemel	332	16,6
Madalam kui praegu	442	22,1
Ei tea	255	12,7
Ei vasta	14	0,7
Kokku	2000	100,0

3.1.2 Analüüsis kasutatud muutujad

Sõltuv muutuja

Käesolevas töös on sõltuvaks muutujaks toetus iseseisvusele. Kataloonias ei ole kunagi iseseisvusreferendumit läbi viidud, kuid konsolideeritud demokraatiate kontekstis saab rääkida usaldusväärsetest avalike arvamusküsitluste tulemustest. Seetõttu saab Kataloonia puhul arvestada vaid kodanike kavatsusega oletuslikul referendumil või rahvaküsitlusel iseseisvuse poolt hääletada. Kuidas küsimus täpselt sõnastatud oli ning millised olid vastusevariandid, on leitav tabelist 3.3.

Sõltumatud muutujad

Sõltumatuteks muutujateks on rahvuslik identiteet ja majanduslikud kaalutlused. Kataloonia kontekstis saab rahvuslikku identiteeti mõõta järgmiste kategooriatega: „vaid hispaanlane“, „rohkem hispaanlane kui katalaan“, „nii hispaanlane kui ka katalaan“, „rohkem katalaan kui hispaanlane“ ning „vaid katalaan“. Selliselt on sõnastatud küsimus ka CEO arvamusküsitluses. Küsimus rahvusliku identiteedi kohta on välja toodud tabelis 3.1.

Majanduslike kaalutluste kohta nii selget küsimust ei ole. Sellegi poolest on küsitlusele vastajatel lisaks oletuslikul rahvaküsitlusel poolt või vastu hääletamise küsimusele võimalus selgitada, millistel põhjustel taoline otsus tehtaks. Tegu oli lisaküsimusega küsimusele, mis on välja toodud tabelis 3.3. Need vastused saab aga jagada kolme gruppi: majanduslike tagajärgedega seotud põhjendused, identiteediga seotud põhjendused ning muud või ilma põhjenduseta vastused. Lisaks on küsimus selle kohta, milline on vastajate nägemus elustandardist iseseisvas Kataloonias (tabel 3.10).

3.1.3 Analüüsi meetoodika

Andmetöötluseks kasutatakse tarkvarapaketti SPSS. Hüpoteeside kontrollimiseks kasutatakse rist- ja sagedustabeleid. Risttabeli ehk kahemõõtmelise sagedustabeli põhjal seoste kirjeldamine on kõige arusaadavam tulemuste esituse viis. Soovides teha järeldusi üldkogumi kohta, tuleks kasutada lisaks risttabelile ka seosekordajaid – erinevuste statistilist olulisust kontrollitakse Pearsoni hii-ruudu abil (olulisusnivoo $p < 0,05$).

3.2 Tulemused

3.2.1 Identiteedi mõju iseseisvuse toetamisele

H1: Rahvuslik identiteet on peamine indikaator iseseisvuse toetamisel. Need kodanikud, kes identifitseerivad end rohkem katalaanide kui hispaanlastena või vaid katalaanidena, on tõenäoliselt rohkem Kataloonia iseseisvumise poolt, kui need, kes peavad end nii hispaanlaseks kui ka katalaaniks, pigem hispaanlaseks kui katalaaniks või vaid hispaanlaseks.

Esimese hüpoteesi kontrollimiseks on kasutatud tunnuseid, mida on kirjeldatud sagedustabelitena alapeatükis 3.1.1 (tabelid 3.1 ja 3.3). Sõltumatuks muutujaks on inimese rahvuslik identiteet ning sõltuvaks muutujaks toetus iseseisva riigi loomisele. Seega vaatleme, kuidas on rahvuslik identiteet seotud iseseisva Kataloonia riigi loomisega. „Muu“ alla on koondatud vastusevariandid nagu „ei hääletaks“, „rikuksin valimisedeli“, „jätaksin valimisedeli tühjaks“, „ei saa hääletada“, „ei tea“ ja „ei vasta“ (kokku 22,1%), kuna uurimuse jaoks ei ole otstarbekas neid vastuseid eraldi välja tuua.

Tabelist 3.11 selgub, et hüpotees leidis kinnitust – kõige rohkem toetavad Kataloonia iseseisvumist vaid katalaani identiteediga kodanikud (94,1%) ning neile järgnevad end rohkem katalaanideks kui hispaanlasteks pidavad küsitletud (78,2%). End nii hispaanlaseks kui ka katalaaniks pidavatest oli Kataloonia iseseisvuse poolt 23,4% küsitletutest ning rohkem hispaanlaste kui katalaanide hulgas oli toetus 9,7%. Ainult kaks vaid hispaania identiteediga inimest pooldas Kataloonia iseseisvumist.

Tabelis 3.11 välja toodud vastajate identiteetide ning iseseisvumise toetamise vaheline seos on statistiliselt oluline ($p < 0,05$).

Tabel 3.11 Iseseisvuse pooldamine identiteetide lõikes ($p=0,000$)

	Jah		Ei		Muu		Kokku	
	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
Vaid hispaanlane	2	1,9	73	70,2	29	27,9	104	100,0
Rohkem hispaanlane kui katalaan	9	9,7	54	58,0	30	32,3	93	100,0
Nii hispaanlane kui ka katalaan	139	23,4	214	36,1	240	40,5	593	100,0
Rohkem katalaan kui hispaanlane	417	78,2	26	4,9	90	16,9	533	100,0
Vaid katalaan	586	94,1	8	1,28	29	4,65	623	100,0
Ei tea/ei vasta	16	29,6	12	22,2	26	48,2	54	100,0
Kokku	1169	58,5	387	19,3	444	22,2	2000	100,0

3.2.2 Majanduslike tagajärgede tajumise mõju toetusele

H2: Need kodanikud, kes usuvad, et iseseisvas Kataloonias oleks elatustase kõrgem, on rohkem Hispaaniast eraldumise poolt.

Teise hüpoteesi kontrollimiseks on kasutatud tunnuseid, mida on kirjeldatud sagedustabelitena alapeatükis 3.1.1 (tabelid 3.10 ja 3.3). Vaatleme seoseid iseseisva Kataloonia oletatava tulevase elustandardi ning iseseisva riigi toetamise vahel. Muu alla on koondatud vastusevariandid nagu „ei hääletaks“, „rikuksin valimisedeli“, „jätaksin valimisedeli tühjaks“, „ei saa hääletada“, „ei tea“ ja „ei vasta“, (kokku 22,1%), kuna antud uurimuse jaoks ei ole otstarbekas neid vastuseid eraldi välja tuua.

Tabeli 3.12 järgi võib teise hüpoteesi võib seega lugeda kinnitatuks – üle 90% neist, kes arvavad, et iseseisvas Kataloonias oleks elatustase kõrgem kui praegu, on Hispaaniast eraldumise poolt. Samas on 35,3% küsitletutest, kes ei oma arvamust elatustaseme kohta iseseisvas Kataloonias siiski iseseisvumise poolt.

Tabelis 3.12 välja toodud oletatava tulevase elatusstandardi ning iseseisvumise toetamise vaheline seos on statistiliselt oluline ($p < 0,05$).

Tabel 3.12 Nägemus tulevasest elustandardist ja iseseisvuse toetamine ($p=0,000$)

	Jah		Ei		Muu		Kokku	
	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
Kõrgem kui praegu	866	90,5	18	1,9	73	7,6	957	100,0
Samal tasemel	147	44,3	73	22,0	112	33,7	332	100,0
Madalam kui praegu	61	13,8	260	58,8	121	27,4	442	100,0
Ei tea/ei vasta	95	35,3	36	13,4	138	51,3	269	100,0
Kokku	1169	58,4	387	19,4	444	22,2	2000	100,0

3.2.3 Identiteedilised versus majanduslikud põhjused iseseisvuse toetamisel

H3: Kuna rahvuslik identiteet on pigem püsiv nähtus, saab separatismi toetamise järsku kasvu seletada pigem majanduslike faktorite abil.

Kolmandat hüpoteesi saab kontrollida, kui analüüsime vastuseid avatud küsimusele: „Kui pooldate iseseisva Kataloonia riigi loomist, siis millistel motiividel?“. Inimeste vastused jagati järgnevasse kategooriaiatesse: (1) suurem otsustusvõime ja autonoomia; (2) majanduslik isejuhtimine (ressursid, maksud); (3) Kataloonia areng (õitseng, vabadus); (4) identiteediga seotud tunne (pean end katalaaniks); (5) ainus viis

vajalike muutuste saavutamiseks; (6) oma identiteet (katalaanid on rahvus); (7) mittemõistmise tunne (ülejäanud Hispaania poolt); (8) oma riigi soov (väärime riiki, kuna oleme selle nimel võidelnud); (9) isemajandamise võime (ressursside olemasolu); (10) muud ning (11) ei tea/ei vasta. Need vastused saab jagada kolme gruppi: identiteediga seotud põhjendused, majanduslike tagajärgedega seotud põhjendused ning muud või ilma põhjenduseeta vastused. Tabelis 3.13 on välja toodud need 1169 iseseisvuse pooldajat, kes mainisid iseseisvuse toetamise selgitamisel identiteedilisi või majanduslikke küsimusi.

Tabelist 3.13 selgub, et identiteedilisi põhjuseid mainib kokku 15,5% iseseisvuse poolt hääletajatest, samas kui majanduslikud kaalutlused toob välja lausa 40,8% vastajatest. Seega toodi majanduslikke kaalutlusi esile rohkem kui kaks ja pool korda enam kui identiteedilist küsimust.

Tabel 3.13 Iseseisvuse toetamise identiteedilised ja majanduslikud põhjused

	Mainis		Ei maininud		Kokku	
	Arv	%	Arv	%	Arv	%
Identiteet (katalaanid on rahvus)	78	6,7	1091	93,3	1169	100,0
Identiteet (ma olen katalaan)	103	8,8	1066	91,2	1169	100,0
Kataloonia areng (õitseng, vabadus)	225	19,3	944	80,7	1169	100,0
Majanduse isejuhtimine (ressursid, maksud)	251	21,5	918	78,5	1169	100,0

3.3 Arutelu

Vaid katalaani identiteediga küsitletutest toetab Kataloonia iseseisvumist 94,1% ning end rohkem katalaaniks kui hispaanlaseks pidavatest 78,2%. End nii hispaanlasteks kui ka katalaanideks pidavatest küsitletutest oli 23,4% oma riigi poolt ja 36,1% vastu. Vaid 9,7% kodanikest, kes määratlevad end rohkem hispaanlaste kui katalaanidena ning 1,9% ainult hispaania identiteediga küsitletutest toetavad oma riigi loomist Kataloonias. Seega mängib katalaani identiteet iseseisvuse toetamisel suurt rolli.

90,5% vastanutest, kes uskus, et iseseisvas Kataloonias oleks elatustase kõrgem kui praegu, oli Hispaaniast eraldumise poolt. Sama elatustaseme vastusevariandi valijatest oli 44,3% iseseisvumise poolt ja 22,0% vastu. Neist, kes pidasid iseseisva Kataloonia elatustaset praegusest madalamaks, oli 58,8% eraldumise vastu. Kodanikud,

kes näevad ette iseseisvusega kaasnevaid positiivseid majanduslikke tagajärgi, on pigem iseseisvuse poolt.

Identiteedilisi põhjuseid mainib iseseisvuse toetamisel kokku 15,5% vastajatest, samas kui põhjuseid nimetab 40,8% vastajatest. Seega toodi majanduslikke kaalutlusi esile rohkem kui kaks ja pool korda enam kui identiteedilist küsimust.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli tutvustada katalaani identiteeti ning rahvuslust ja uurida Kataloonia iseseisvumise toetamise sõltumist rahvuslikust identiteedist ning majanduslikest kaalutlustest. Vaatlusalune juhtum valiti eelkõige seetõttu, et vähemusrahvuste rahvusriikidest eraldumise püüdlused on viimastel aastatel muutunud taas väga aktuaalseks teemaks ka Euroopa kontekstis ning Kataloonia on hea näide analüüsima, millistel põhjustel iseseisvuse poole püüeldakse.

Rahvuslik identiteet põhineb rahva ühisel päritolul, ajaloolisel kogemusel ning keelelisel ja kultuurilisel ühtekuuluvustundel. Katalaanidena identifitseerivad end eelkõige need, kes on sündinud Kataloonias ning kelle mõlemad vanemad on katalaanid. Katalaani identiteet on väga suurel määral seotud ka katalaani keelega, seetõttu on katalaanide kogukonda pääsemiseks kõigepealt vaja ära õppida nende keel. Kataloonias kannavad rahvust endas keel, institutsioonid ning ajalugu, mitte aga ühine põlvnevus. See annab katalaani rahvuslusele tugeva kodanikurahvusluse dimensiooni. Katalaanide kui vähemusrahvuse identiteet on Hispaanias väga tugev, kuid toetus separatismile on ajalooliselt olnud nõrk.

Selleks, et mõista katalaani rahvuslust, on vaja mõista, et katalaanid on eraldiseisev rahvus oma identiteedi ja pikaajalise traditsiooniga institutsioonidega. Oma tuhandeaastase ajaloo jooksul on nad 700 aastat nautinud täielikku suveräänsust ning ei ole oma riigi soovi minetanud ka viimase 300 aasta jooksul. Hispaania valitsus on selle aja jooksul üritanud Kataloonia rahvuslikku identiteeti hävitada. Kuid Kataloonia on sellele vaatamata säilitanud oma rahvustunde ning kindla identiteedi, mis on viimase neljakümne aasta jooksul jõudsalt kasvanud.

Katalaanid rõhutavad alati oma eraldiseisvat identiteeti, mis erineb Hispaania omast. Viimane põhineb kastilia keelel ja kultuuril. Katalaani rahvuslik ja kultuuriline identiteet, mis on defineeritud läbi emakeele, on mitmekihiline. Kataloonias on levinud topelidentiteet, ka antud töös kasutatud küsitlusele vastajatest oli 60,9% topelidentiteediga. Võrdluseks, vaid katalaanidena identifitseeris end 31,2% ning vaid hispaanlastena 5,2% vastanutest. Katalaani identiteet on tugevasti seotud ka Euroopaga. Kaasaegse ühiskonna põimunud ja multikultuuriline olemus on endaga kaasa toonud

hübriidse identiteedi mõiste, mis olemuselt tähendab erinevate identiteetide kihilist kokkusulamist.

Piiride kadumine Euroopa Liidus on muutnud uute riikide tekkimise ja vanade jagunemise senisest tõenäolisemaks. Põhilisteks toimijateks on siiski endiselt riikide piirid, kuid need on end etniliselt rohkem defineerinud kui varem. Regioonid on Lääne-Euroopas tänaseks oluliselt esile kerkinud ning nende häält võetakse Euroopa Liidus kuulda. Ei ole põhjust arvata, et 20. sajandiga oleks ajalugu Euroopas lõppenud ja riikide piirid püsivad edaspidi muutumatutena. Küsimus Kataloonia tuleviku kohta, Hispaania riigipiiride sees või neist väljapool, on endiselt lahtine.

Kui enamasti peetakse rahvuslikku identiteeti põhiteguriks iseseisvuse toetamisel, siis käesoleva töö eesmärgiks oli näidata, et separatistid ei soovi Kataloonias ainult oma rahvuslikku identiteeti kaitsta, vaid iseseisvas riigis loodetakse saavutada ka kõrgem elatustase. Separatistlike liikumiste põhiideeks ongi, et kogukond oleks paremal järjel, kui saaks ise oma elu korraldada ning majandusküsimuste üle otsustada. Smithi kohaselt ei mahu hiljutised rahvuslusepuhangud läänes ei traditsiooniliste rahvuslike liikumiste raamidesse ning nende juuri tuleks otsida äsjastest majanduslikest ja sotsiaalsetest trendidest.

Empiirilise analüüsi tulemusena selgus, milline on katalaanide nägemus praegusest majanduslikust ning poliitiliselt olukorrast Kataloonias. Kataloonia poliitilist olukorda pidas 47,5% ehk peaaegu pool vastanutest halvaks ning 15,0% väga halvaks. Kataloonia majanduslikku olukorda pidas halvaks üle poole ehk 54,2% vastanutest ning väga halvaks 24,3%. 47,9% vastanutest uskus, et iseseisvas Kataloonia riigis oleks katalaanide elatustase kõrgem kui praegu.

Antud töös püstitati iseseisvumise toetamise kohta kolm hüpoteesi. Nende kontrollimisest tulenevalt saab välja tuua kolm olulist punkti.

Esiteks, identiteetide lõikes toetavad Kataloonia iseseisvumist kõige enam vaid katalaani identiteediga kodanikud (94,1%) ning neile järgnevad end rohkem katalaanideks kui hispaanlasteks pidavad küsitletud (78,2%).

Teiseks, 90,5% neist, kes arvavad, et iseseisvas Kataloonias oleks elatustase kõrgem kui praegu, on Hispaaniast eraldumise poolt.

Kolmandaks, kahest tuhandest küsitletust hääletaks 58,5% ametlikul rahvaküsitlusel Kataloonia tuleviku üle iseseisvumise poolt. Neist mainis identiteedilisi põhjuseid kokku 15,5%, samas kui majanduslikud kaalutlused toob välja lausa 40,8%

vastanutest. Teisisõnu toodi majanduslikke kaalutlusi esile rohkem kui kaks ja pool korda enam kui identiteedilist küsimust.

Magistritöö analüüs kinnitas seost iseseisvuse toetamise ning majanduslike kaalutluste vahel ning võime öelda, et lisaks identiteediküsimusele mõjutavad toetust Hispaaniast eraldumisele oluliselt ka majanduslikud faktorid.

SUMMARY

Contemporary Nationalism: The Effects of National Identity and Economic Considerations on Catalan Independence Movement

The aim of the present thesis is to provide an answer to the question how the support on the Catalan independence movement is related to the national identity and economic factors.

The thesis is divided into three chapters. The first chapter creates the theoretical framework for further empirical analysis. It provides a review of the concepts like national identity, minorities' nationalism and contemporary nationalism. Additionally, it explains how nationalism is related to rationality. The second chapter deals with the minorities' nationalism in Europe and in Catalonia. It is important to understand the history of Catalonia in order to understand Catalan nationalism. The third chapter investigates, based on quantitative analysis, how the support of the Catalan independence movement is related to the national identity and economic factors. The chapter also provides an overview of how Catalans see the current political and economic situation in Catalonia.

Catalonia was a former principality and in medieval times the centre of a large trading empire. Catalans have a tradition of strong regionalism. A nationalist movement arose in the nineteenth century as Catalonia became increasingly industrialized and prosperous. It remains today one of Spain's wealthiest regions. Catalans have a distinct national identity and they are a nation since the Middle Ages – a time when Catalonia became a key power in the Mediterranean and enjoyed its own institutions, independent government and laws.

Language has been a symbol on continuity of Catalan culture and identity. The growing use of Catalan has also allowed the Catalan nationalist movement to grant immigrants from other areas of Spain the status of being Catalan. They do not have to prove their Catalan identity through race, ethnicity, place of birth, religion, ancestry or any other indicator, Catalan president Jordi Pujol has referred to a Catalan as someone “who lives and works in Catalonia and wants to be Catalan”.

Since the end of the Cold War, all types of minority, sub-state, terrorist, democratic, irredentist and post-communist nationalisms have been used as evidence of a phenomenon generally termed the rise of nationalism. At the beginning of the new millennium, the identity of nations remains strong and acts as a powerful political mobilizer. Nationalist ideology continues to be a key factor in contemporary global politics.

Movements for regional autonomy or secession in the name of national self-determination have intensified in the recent years. And independence movements gain popular support when group members expect to gain more from direct control of their region. Economic considerations represent the determining force in human affairs and they may reinforce ethnic consciousness.

National identity is generally considered more important predictor of sovereignty support than economic considerations. But national identity cannot be easily modified. Therefore short term changes in sovereignty support are most likely to be achieved by rethinking the assumptions of the likely impact of sovereignty on the economy. So how can explain the fact that since 2008 the support for independence in Catalonia has more than doubled?

The results of our empirical analysis show that 54.2% of the questioned replied that the economic situation in Catalonia is bad and 24.3% thought it was very bad. 47.9% of the respondents were confident that the standard of living would be higher if Catalonia was independent.

It is important to point out three findings. Firstly, when it comes to national identity, 94.1% of the respondents with only Catalan identity and 78.2% with rather Catalan than Spanish identity would vote for the independence of Catalonia, meanwhile only 1.9% of the respondents with only Spanish identity are pro-independence. Secondly, 90.5% of those respondents who thought that the standard of living would be higher if Catalonia was independent would vote for the independence of Catalonia. Thirdly, out of two thousand respondents 58.5% would vote for the independence of Catalonia. When asked on what the decision was based only 15.5% of the questioned mentioned identity-related reasons, while 40.8% of the respondents mentioned economic considerations.

The analysis showed that national identity is important when explaining the support for the independence of Catalonia but the economic considerations also play a major role.

VIIDATUD ALLIKAD

Raamatud

- Barrera-González, A. (1995). Language, Collective Identities and Nationalism in Catalonia, and Spain in General. EUI working papers. European Forum. Nr 95/6. Florence: European University Institute
- Becoming National: A Reader. (1996). / Toimetaja G. Eley, R. G. Suny. New York: Oxford University Press
- Breuilly, J. (1993). Nationalism and the State. Manchester: University Press
- Catalonia Calling: What the World Has to Know. (2013). / Toimetaja S. Casas. Barcelona: Sapiens
- Changing Europe: Identities, Nations and Citizens. (2002). / Toimetaja D. Dunkerley *et al.* London; New York: Routledge
- Ethnopolitical Encyclopaedia of Europe. (2004). / Toimetaja K. Cordell, S. Wolff. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan
- Gat, A. (2013). Nations: The Long History and Deep Roots of Political Ethnicity and Nationalism. Cambridge; New York: Cambridge University Press
- Guibernau, M. (2005). Nations without States: Political Communities in a Global Age. Cambridge; Malden (Mass.): Polity Press
- Guibernau, M. (2011). The Identity of Nations. Cambridge; Malden (Mass.): Polity Press
- Hagopian, M. N. (1993). Režiimid, liikumised, ideoloogiad: võrdlev sissejuhatus poliitikateadusse. Tallinn: Olion
- Hale, H. E. (2008). The Foundations of Ethnic Politics: Separatism of States and Nations in Eurasia and the World. Cambridge; New York: Cambridge University Press
- Henders, S. J. (2010). Territoriality, Asymmetry, and Autonomy: Catalonia, Corsica, Hong Kong, and Tibet. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan
- Holton, R. J. (2011). Globalization and the Nation State. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan
- Horowitz, D. L. (2000). Ethnic Groups in Conflict. Berkeley: University of California Press
- Hroch, M. (2007). Comparative Studies in Modern European History: Nation, Nationalism,

Social Change. Aldershot; Burlington: Ashgate Variorum

Keating, M. (1996). *Naciones contra el Estado. El nacionalismo de Cataluña, Quebec y Escocia*. Barcelona: Ariel

Keating, M. (2000). *Rethinking the Region. Culture, Institutions and Economic Development in Catalonia and Galicia*. EUI working papers. Robert Schuman Centre, nr 2000/43. San Domenico: European University Institute

Kedourie, E. (1974). *Nationalism*. London: Hutchinson University Library

Leerssen, J. (2010). *National Thought in Europe: A Cultural History*. Amsterdam: Amsterdam University Press

Minahan, J. (2002). *Encyclopedia of the Stateless Nations: Ethnic and National Groups Around the World*. Westport, Conn.; London: Greenwood Press

Multiplicity of Nationalism in Contemporary Europe. (2010). / Toimetajad A. M. Suszycki, I. P. Karolewski. Lanham, Md: Lexington Books

Nationalism and Rationality: Papers Presented at the 5th Villa Colombella Seminar, Held on Sept. 2-4, 1992. (1995). / Toimetajad A. Breton *et al.* Cambridge: Cambridge University Press

Nationalism: Critical Concepts in Political Science. (2000). / Toimetajad J. Hutchinson, A. D. Smith. I ja II köide. London; New York: Routledge

Ohmae, K. (1996). *The End of the Nation State: The Rise of Regional Economies: How Capital, Corporations, Consumers, and Communication are Reshaping Global Markets*. New York: Free Press

Rahvaste õigused ja rahvuslus. Linnart Mälli mälestuskonverents. Tartu, 2. detsember 2010. (2011). / Toimetajad A. Herkel, A. Oja. Tallinn: Rahvaste Õiguste Instituut

Regional Integration and Democracy: Expanding on the European Experience. (1999). / Toimetaja J. J. Anderson. Lanham, Md: Rowman & Littlefield

Royo, S. (2013). *Lessons from the Economic Crisis in Spain*. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan

Smith, A. D. (1995). *Nations and Nationalism in a Global Era*. Cambridge: Polity Press; Cambridge: B. Blackwell

Sutherland, C. (2012). *Nationalism in the Twenty-First Century: Challenges and Responses*. Basingstoke (Hampshire); New York: Palgrave Macmillan

Swenden, W. (2006). *Federalism and Regionalism in Western Europe: A Comparative and Thematic Analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Tajfel, H. (1981). *Human Groups and Social Categories: Studies in Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press

Varrak, T. (2001). *Sissejuhatus poliitika- ja riigiteadusse*. Tallinn: Külim

World Directory of Minorities. (1997). / Toimetaja Minority Rights Group International. London: Minority Rights Group International

Teadusartiklid

Bond, R., McCrone D., Brown, A. (2003). National identity and economic development: reiteration, recapture, reinterpretation and repudiation. – *Nations and Nationalism*, 9(3), lk 371–391

Griffiths, R. D., Savić, I. (2009). Globalization and Separatism: The Influence of Internal and External Interdependence on the Strategies of Separatism. – *Perspectives on Global Development and Technology*, 8(2), lk 429–454

Howe, P. (1998). Rationality and Sovereignty Support in Quebec. – *Canadian Journal of Political Science*, 31(1), lk 31–59

Yale, F., Durand, C. (2011). What did Quebeckers Want? Impact of Question Wording, Constitutional Proposal and Context on Support for Sovereignty, 1976–2008. – *American Review of Canadian Studies*, 41(3), lk 242–258

Connolly, C. K. (2013). Independence in Europe: Secession, Sovereignty, and the European Union. – *Journal of Comparative & International Law*, 24, lk 51–105

Internetiallikad

Eesti keele seletav sõnaraamat
<http://www.eki.ee/dict/ekss/> (10.03.2015)

Eurostat
<http://ec.europa.eu/eurostat/cache/RSI/#?vis=nuts2.economy> (03.03.2015)

Catalan – A language of Europe. Generalitat de Catalunya
http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/exposicions/arxius/fullet_cat_ang.pdf (02.03.2015)

Centre d'Estudis d'Opinió
<http://www.ceo.gencat.cat> (02.12.2014)

Spanish Regional Accounts. (2014). Hispaania statistikaamet
http://www.ine.es/en/prensa/np835_en.pdf (02.12.2014)

Valk, A. Eestlaste, Eesti venelaste ja Rootsi eestlaste identiteedist.
<http://www.nationalities.ee/EST/Artiklid/eestid.html> (03.04.2015)